

פתח דבר

שלוש פעמים בתוך תקופת כהונתו כרב ראשי, ביקר הראשון לציון הרה"ג רבי מרדכי אליהו זצוקללה"ה אצל כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע: בר"ח כסלו תשד"מ, בכ"ז אדר ב' תשמ"ו, ובי"א אייר תשמ"ט.

אולם, הפגישה הרביעית והאחרונה שהתקיימה בניהם לאחר תום כהונתו של הרב, בחודש חשוון תשנ"ב אינה דומה לאף אחת מהיחידויות שקדמו לה.

מתוך התייעוד הקיים של פגישה זו אותה הגיה הרבי בעצמו, אנו למדים שאין המדובר בעוד פגישה שרבות כמותה קיים הרבי עם גדולי ישראל השונים, אלא ביחידות שהיא למעשה וויכוח גדול המתנהל כדין תורה של ממש בנושא הניצב ברומו של עולם, ומאחרי כל דברי התורה הנאמרים שם על ידי שניהם מסתתר למעשה דיון נוקב בדבר גאולתן של ישראל האם צריכה היא לבא מיד, או שמא ישנם דברים המעכבים את הגאולה ח"ו.

פגישה זו נקראת "יחידות" הגם שנכחו בה למעלה מעשרים איש. כי למעשה, לא עמד איש איתם בדברם ואיש מהנוכחים לא נכנס במחיצת עומק דבריהם, הרבי והרב שוטטו לבדם ממעל בהתנצחות אדירים.

איש מהעומדים בחדר לא העלה כלל בדעתו כי כאן ועכשיו ממש מתנהל וויכוח עצום ומכריע בין מנהיגי העם ובין דיין צדיק ופוסק מומחה, המתנצחים בדברי תורה להוכחת דבריהם תוך שהם מבליעים באומנות את כל טענותיהם ודעותיהם בתוך הגמרות והמדרשים ש"עפו" בחלל החדר בבקאות מבהילה!

תדע, שכל היחידות כולה אינה אלא מהלך אחד רצוף של וויכוח גדול על גאולתם של ישראל, ואין בה ולו ציטוט אחד שאינו קשור לדיון הנ"ל או שהובא כהרצאת חידושי תורה הדדיים, דברי חידודין, או מילות נימוסין וכו'.

כל הגמרות, המדרשים והפסקים שהביא שם הרבי אינם באים אלא להוכחת צדקתו ולתירוץ קושיותיו הסמויות של הרב על דרישתו הנחרצת להבאת הגאולה תיכף ומיד, ללא כל תנאי, ולא מתוך ייסורים על עם ישראל ח"ו.

מנגד, עומד הרב אליהו ובאופן עקבי הוא מקשה על הדרישה הנ"ל, ולהוכחת טענותיו הוא מביא מקורות שונים שבכל אחד מהם מסתתרת קושיא לתביעתו של הרבי, וכתשובה, מביא הרבי מקור אחר שהוא למעשה התירוץ לקושייתו הקודמת של הרב.

כשמפתח הבנה זה בידנו, מסתדרים לפתע כל הציטוטים מהתורה, מהגמרות בבלי וירושלמי, מהמדרשים והפסקים ואף מסיפורי הצדיקים, בסדר מופתי של תביעה וקושיא, טענה ומענה, שאלה ותשובה, כי בדין תורה זה יש פתחון פה רק לטענות המבוססות על דבר תורה זו הלכה.

גם כשמסכים הרב לבסוף עם פירושו של הרבי לאחד מהמקורות, הוא שב ומקשה ממקור נוסף או שעומד על נחיצותו של עניין אחר הנדרש מעמ"י כתנאי לגאולתו.

רק לאחר וויכוח ארוך וסבוך המתנהל לעיתים גם סביב הפשט של הגמרות והמדרשים עצמם, מסכים הרב שאכן יש לפסוק על הגאולה שתבוא מיד.

ראיה חותכת למהותה של יחידות זו אנו מוצאים בכותרת יוצאת הדופן שנתן הרבי ליחידות שהגיה בעצמו וכך כתב שם בכותרתה:

"רשימת הדברים ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו (הרב הראשי דאה"ק) שליט"א".

בכותרת זו כותב הרבי במפורש שיחידות זו היא שקלא וטריא שפירושו משא ומתן או דין ודברים, מושג שלא נכתב על אף אחת ממאות היחידויות שקיים הרבי עם כל גדולי ישראל בכל שנות נשיאותו! ובזאת רמז הרבי על תוכנה המיוחד של יחידות זו.

בטרם ניגשים אנו לבחינה מדוקדקת של כל השקו"ט הארוך, יש לעמוד על התפקיד המיוחד של הרבי והרב בוויכוח זה.

הרבי הוא מנהיג ישראל, משה רבנו שבדור, ואין צורך להרבות בהוכחות מהספרות החסידית בדבר מהותו של ראש בני ישראל שהרי כל בר דעת מבין, שמי שיחד עם גדולתו העצומה בתורה העמיס על כתפיו את עם ישראל כולו על שלל צרכיו הגשמיים והרוחניים גם יחד, ומי שהקדיש את חייו לדאוג לכל יהודי באשר הוא, גם אם "יהיה נדחך בקצה השמים", הוא הראוי לתואר נשיא ישראל ומתוקף מעמדו ודאגתו זו, בא הרבי ותובע למען עמו בכל תוקף, גם את הגאולה האמיתית והשלמה תיכף ומיד ממש.

תביעה זו מונחת לפתחו של רב ופוסק בישראל המוערך מאוד על ידי הרבי כשהכל מבחינים שבראותו את הרב "צהבו פניו" של הרבי.

במהלך כל הביקור חולק הרבי לרב כבוד עצום שאינו זכור בשום ביקור אחר של אישיות תורנית כלשהי כשבסיום הפגישה מלווה הרבי את הרב למכוניתו, וממתין בחוץ במשך שש עשרה דקות! לאחר שרכבו של הרב כבר עזב את המקום. לימים, יאמר הרב למחברי הספר "שיח שרפי קודש" שביקרוהו בביתו בסגנונו הצנוע והכל כך אופייני:

"יש אומרים שהרבי המתין עד שנעלם הרכב, ויש אומרים שהמתין עד שאגיע למלון..."

ואנו, שראינו כמה זמן עמד הרבי בחוץ יודעים בדיוק איזה משני ה"יש אומרים" הוא הנכון...

בארבעת הספרים שיצאו עד עתה לזכרו של הרב, הולך ומתוודע הציבור הרחב למה שהיה ידוע זה זמן לחוג מצומצם יחסית של מקורביו, ומהם עולים צדקותו וקדושתו המופלאים כשבין מאות העדויות שבספרים על רוח קודשו והמופתים הרבים שחולל, רבים הם המעיידים שראוהו בחלום או בתהליך של מוות קליני כדיין היושב בבית דין של מעלה ופוסק דינם של אנשים בעולם הזה. ואנו, שראינו את הרבי מבקש ורוצה כל כך שדווקא הרב הוא שיפסוק בעניינה של הגאולה איננו זקוקים לראיה מן הספרים כדי להבין שפסקיו של הרב מתקבלים למעלה כשם שהתקבלו למטה...

כשאנו לומדים לעומק את קונטרס היחידות, אל יעלה על דעתנו חלילה שהרב אליהו רוצה את הגאולה פחות ממה שרוצה בה הרבי, וכל מי שנכח בשיעוריו הרבים יודע שתמיד הקפיד הרב לסיים את שיעוריו בדברי צפייה לגאולה תוך שהוא מפליג ומאריך בתיאור יופיו של בית המקדש ובגודל הניסים העתידיים להתרחש בזמן הגאולה.

אולם, במעמד קודש זה עומד הרב בתפקיד של דיין הדן דין תורה לאמתו, וכאן אין כל מקום לרצונות אישיים.

זאת ועוד, בוויכוח הגדול המתנהל ברמזי רמזים אין מנצח ואין מפסיד כי כשבסופו של דבר מוכיח הרבי שהלכה כמותו, נשמעת גם מהרב צהלת מנצחים.

זכות גדולה עד מאוד נפלה בחלקי להיות קרוב אל הרב זצוקללה"ה בעשור האחרון לחייו. במהלך תקופה זו, בין שאר הדברים המופלאים שראיתי בהנהגתו של מי שהוא ללא ספק אחד מאנשי המופת של הדורות האחרונים,

בלטה עד מאוד הערכתו העצומה לרבי, ובפעמים הרבות שדברתי עמו נדהמתי להיווכח שלא רק שאין לי מה לחדש לו בשיחותיו של הרבי כי ידע את כולם על פה! אלא שגם יש לרב "השגות" אחרות לגמרי בכל מה שקשור לרבי.

הנהגה ידועה הייתה לו לרב להבליע מסריו בתוך דברי תורתו, ופעמים רבות כשהיה בנוכחות ציבור גדול מאוד, היה מעביר מסר סמוי לאיש זה או אחר המובלע בתוך דברי התורה שאמר.

מומחיותו בהנהגה זו הייתה כל כך גדולה, עד שאף אחד מהנוכחים לא הבין ולא העלה בדעתו שבדבריו של הרב מוצפן מסר ליחיד הנוכח בקהל, ורק האיש אשר אליו כווננו הדברים הרגיש מיד שהמדובר בו, ואילו שאר הציבור בטוחים היו ששמעו זה עתה דבר תורה מרתק מענייני דיומא...

במהלך השנים, הורגלתי להקשיב רב קשב לדבריו של הרב, ומנקודת מוצא זו באתי לעיין גם ביחידות הנ"ל.

או אז מצאתי שיחידות זו צריכה עיון גדול ולימוד מעמיק, וגם כאן יש להטות אוזן ולפקוח את עין הלב כדי לחזות במחזה נורא ההוד אותו בחרו הרבי והרב לנהל "מעל ראשי הנוכחים" שנוכחותם כאמור, כלל לא הפריעה...

זה תקופה ארוכה התלבטתי אם צריך לפרסם את הדברים שבחרו הם להצניע, כי יראתי מלנסות ולפרש עליון שיחם של צדיקים, ומלהכניס ראשי בין שני הררים.

עד שלאחרונה נקלע לידי תיעוד ווידאו של הרב עם מחברי הספר "שיח שרפי קודש" ובו אומר הרב בפירוש שצריך (ומצוה) לפרסם יחידות זו.

לאחר שגמלה בלבי ההחלטה לפרסום הדברים, התחלתי לכתוב קונטרס זה כתשורה למשתתפי חתונת בתי הכלה חיה אסתר תי' עב"ג הרה"ת ישראל דניאל שיח' שנקבעה זה מכבר ליום ה' בחשוון תשע"ב.

ועדיין נקפני לבי שמא עדיין מוקדם הוא הפרסום ואולי טרם הגיע זמנו להגלות.

נפלאות הן דרכי ההשגחה, ומה מאוד נדהמתי כשנחו עיני על תאריך היחידות הנ"ל:

"ליל ב' פ' לך לך, ו' מר חשוון התשנ"ב" – הוא הלילה הזה לפני עשרים שנה בדיוק!

יהא זה הקונטרס לזכות החתן והכלה היקרים, ולזכות משפחותיהם משפחת מאור הי"ו, ומשפחת אליטוב הי"ו.

יהא שיח תורתם ותוקף רצונם בגאולתן של ישראל מלווה לחתן ולכלה היקרים בהקמת ביתם לשם ולתהילה ויזכו משפחותיהם לראות את צאצאיהם מקימים בית יהודי חסידי מיוסד על יסודי התורה והמצווה כפי שנתבארו במאור שבתורה היא תורת החסידות ומתוך צפייה לגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו בקרוב ממש!

אות א'

פתיחת דבריו של הרבי הם למעשה התביעה לגאולה ולהשראת השכינה על ישראל מכח חידושו של האדמוה"ז שהפירוש ב"כל בי" עשרה שכינתא שריא" הוא אף שאין מדברים בדברי תורה. כלומר, שישראל ראויים להשראת השכינה ולגאולה גם אם עדיין לא כולם שומרי תורה ומצוות. יש לשים לב שדברי הרבי (על העשרה כפי שנמצאים כאן) אינם מכוונים אל הנוכחים בחדר בו התקיימה היחידות שהרי שם כן דברו בדברי תורה ורק מאוחר יותר (בסוף אות א') מתייחס הרבי אל הנוכחים בחדר ומדגיש גדול העילוי כאשר מדברים בדברי תורה כבנידון דידן היינו כמו במעמד הזה בו אכן מדברים בדברי תורה.

כשאומר הרבי לרב הראשי דא"י "כפי שנמצאים כאן" כוונתו לעמ"י הנמצאים כאן בגלות שגם אם אינם עוסקים בתורה הם ראויים להשראת השכינה כלומר לגאולה השלמה. בדברי התשובה של הרב מסתתרת שאלתו שמאמר הגמ' "כל בי" עשרה שכינתא שריא" מדבר רק בעשרה שעוסקים בתורה או בתפילה (כפי שאכן מסברים מפרשי הש"ס) ואם עדיין יש בישראל מי שאינם מקיימי מצוות אינם ראויין לגאולה.

לביאור דבריו צריך להקדים: המאמר "כל בי" עשרה שכינתא שריא" נכתב בכל הש"ס פעם אחת בלבד¹ ומצוטט מפיו של הקיסר ששאל את ר"ג: "אמריתו כל בי עשרה שכינתא שריא, כמה שכינתא איכא".² ונשאלת השאלה: למה התכוון הקיסר והיכן אנו אומרים ש"כל בי" עשרה שכינתא שריא"? לומדים המפרשים³ שהכוונה היא לגמ' בברכות:⁴ "ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם שנאמר אלהים נצב בעדת א-ל", או למשנה בפרקי אבות:⁵ המדברת בעשרה שיושבים ועוסקים בתורה ששכינה בניהם, וא"כ "כל בי" עשרה שכינתא שריא" הוא רק אם עוסקים בתפילה או בתורה. לזה בדיוק מכוון הרב את דבריו כשהוא אומר שעניין זה ("שכינתא שריא") הוא בבחינת "אשרי יושבי ביתך" או "השוכן אתם בתוך טומאתם", כי הפסוק אשרי יושבי ביתך נדרש במקומות רבים⁶ על אלו העוסקים בתפילה, ואילו "השוכן אתם בתוך טומאתם" הוא מצד דברי התורה שבהם, שאינם מקבלים טומאה (כפי שאומר הרבי מיד) ובדבריו מסתתרת הטענה שישראל יכולים להיות ראויים לגאולה (ול"שכינתא שריא") רק אם יש בהם תורה ותפילה.⁷

על כך עונה הרבי מיד שדברי האדמוה"ז אינם בסתירה לפרוש הכתוב "השוכן אתם בתוך טומאתם" שרק כשעוסקים בד"ת אין הטומאה מפריעה לנוכחות השכינה, אלא שהחידוש בדברי אדמוה"ז הוא שמצד מעלתן של ישראל לא רק שאין הפרעה לנוכחות השכינה (כמו במצב שעוסקין בתורה) אלא ששכינתא שריא פירושו שקדושת השכינה נמשכת ושורה על כל הנמצאים בסביבה גם ללא שעוסקים בתורה. ובזה מסכים הרב שהוא חידוש גדול יותר.

¹ סנהדרין לט.

² עיין שם אריכות תשובתו של ר"ג.

³ מהרש"א סנהדרין קה. ד"ה "ושמואל אמר באו". מהרש"א נדה יג. ד"ה "בי כנישתא דשף". פנ"י ברכות ו.

ד"ה "אמר רבין" ועוד הרבה.

⁴ ו' ע"א.

⁵ פרק ג' משנה ו'.

⁶ ירושלמי ריש פרק ה. דברים רבה כי תבוא פרשה ז סימן א. ילקו"ש תהלים רמז תתלג ד"ה "שנו רבותינו חסידים" ועוד.

⁷ ונמצא שחידושו של האדמוה"ז הוא שלא כמו כל המפרשים הסוברים שכל בי" עשרה שכינתא שריא הוא רק כשמדברים בתורה ובתפילה. ונראה לומר שמהגמ' הנ"ל משמע כאדמוה"ז שהרי במשל שבחר ר"ג להשמיע תשובתו נראה שהשמש מאירה גם לאלה שאינם ראויים להארתה וכן הוא בנמשל שהשכינה שורה על כל עשרה מישראל גם אם אינם עוסקים בד"ת.

בס"ד. רשימת הדברים ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו (הרב הראשי דאה"ק) שליט"א ליל ב' פ' לך לך, ו' מרחשון ה'תשנ"ב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אפשר לומר, שבהגשת רבינו הזקן שהשכינה שרוי' במעמד עשרה מישראל אף שאינם מדברים דברי תורה יש חידוש גדול יותר מאשר בפסוק "השוכן אתם בתוך טומאתם", כי:

בפסוק "השוכן אתם בתוך טומאתם", יש לומר, שהטומאה אינה שוללת השראת השכינה שצריכה להיות ביניהם מצד לימוד התורה, כמארז"ל⁶ ש"דברי תורה אינם מקבלין טומאה", ומזה מובן שהטומאה אינה שוללת מעלת השראת השכינה שנעשית ע"י לימוד התורה; ואילו החידוש שבדברי רבינו הזקן הוא בנוגע להשראת השכינה (לא מצד ההתעסקות בענין שממשיך השראת השכינה, אלא) מצד עצם נוכחותם של עשרה מישראל.

יש להוסיף בדיוק הלשון "שכינתא שריא" ("שכינה שרוי' ביניהם") — שהשראת השכינה הו"ע נעלה יותר מאשר נוכחות השכינה, שלא זו בלבד שהשכינה נמצאת ביניהם, אלא שקדושת השכינה נמשכת ושורה על כל הנמצאים בהסביבה.

הרב אליהו שליט"א: עפ"ז אפשר לומר ש"שכינתא שריא" הו"ע נעלה יותר מ"השוכן אתם בתוך טומאתם", שפירושו "אע"פ שהם טמאים שכינה ביניהם".

א. (לאחרי חילופי דברי ברכה קצרים עם הרב אליהו שליט"א ומלוויו — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

בנוגע להשראת השכינה במעמד עשרה מישראל ביחד (כפי שנמצאים כאן), כמארז"ל⁷ "כל ב' עשרה שכינתא שריא" — כותב בעל התניא באגרת הקודש⁸ ש"אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד אף שאינם מדברים בדברי תורה, תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא דשריא עליהו עד שהי' מתבטל ממציאותו לגמרי".

והחידוש בזה — שהשראת השכינה היא "אף שאינם מדברים בדברי תורה" (באופן המותר, כמובן, שפטורים מלימוד התורה, כיון שעוסקים במצוה אחרת, וכיר"ב), כלומר, נוסף לכך ש"עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרוי' ביניהם"⁹, ישנה השראת השכינה בין "עשרה שיושבים" מצד עצם הנוכחות של עשרה מישראל.

הרב אליהו שליט"א: ענין זה הוא בבחינת "אשרי יושבי ביתך"¹⁰ — שאף שיושבים בלבד, אשריהם. וחידוש גדול יותר בפסוק¹¹ "השוכן אתם בתוך טומאתם" — שהשכינה ביניהם היא גם במצב שאינם ראויים כ"כ בגלל היפך הטהרה.

(1) סנהדרין לט, א.

(2) סכ"ג (קלו, ב).

(3) אבות פ"ג מ"ו.

(4) תהלים פד, ה.

(5) אחרי טז, טז.

(6) ברכות כב, א. רמב"ם הל' ק"ש בסופן.

(7) פרש"י עה"פ.

חלות הקדושה מלמפרע (מזמנו של אברהם אבינו), שישנה גם הקדושה שתומשך ע"י קיום התומ"צ.

הרב אליהו שליט"א: חלות הקדושה מהני לקיום התומ"צ, כדאיתא בבבא בתרא¹³ "התקינו שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים, מאי דרוש, כ"י¹⁴ מציון תצא תורה", ופירושו התוספות "לפי שהי' רואה קדושה גדולה כו' הי' מכוון לכו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, כדרש"י בספרי למען תלמד ליראה וגו'¹⁵, גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהי' עומד בירושלים והי' רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה הי' גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה". וכן מצינו שלימוד התורה בארץ הקודש, בקדושת הארץ, הוא באופן נעלה יותר¹⁶.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וכן לאידך, שגם קדושת הארץ כשלעצמה (לפני קיום התומ"צ) פועלת בישראל, כמובן מהפלאת קדושת הארץ בדברי חז"ל שהעלי' והביאה לארץ ישראל כשלעצמה — לפני לימוד תורת ארץ ישראל וקיום המצוות התלויות בארץ, ועד להקרבת הקרבנות — פועלת המשכת השכינה על בני".

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א: ההסברה בדברי רבינו הזקן שהשראת השכינה על בניי היא גם כשאננם מדברים בדברי תורה (כנ"ל ס"א), היא, מפני שישראל הם למעלה מהתורה:

איתא בתנא דבי אליהו¹⁷ "שני דברים קדמו לעולם, תורה וישראל, ואיני יודע

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וכאמור, השראת השכינה במעמד עשרה מישראל היא "אף שאינם מדברים בדברי תורה", ומזה אפשר לשער גדול העילוי והתוקף שבמעמד עשרה מישראל כשמדברים ועוסקים בתורה, כבנדון דידן.

ב. הרב אליהו שליט"א: המעלה של עשרה היא לא רק בישראל, כפי שמצינו בתפלתו של אברהם על סדום ש"על פחות (מעשרה) לא ביקש, אמר, דור המבול היו ח', נח וכניו ונשיהם ולא הצילו על דורם"⁸, שמזה מובן שהמעלה של עשרה היא גם באומות העולם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הראי' מאברהם אבינו היא רק בנוגע לזמן שלפני מתן-תורה, משא"כ לאחרי מתן תורה שהקב"ה בחר בישראל דוקא (כהפס"ד בהלכה שבאמירת "ובנו בחרת מכל עם ולשון" צריך לכוין על מעמד הר סיני⁹, כיון שאז היתה הבחירה בישראל), ומאז, במשך כל הדורות עד היום הזה, ועד סוף כל הדורות, קשורים ומאוחדים ישראל עם הקב"ה, "ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד"¹⁰, ולכן, "אכל בני עשרה שכינתא שריא".

הרב אליהו שליט"א: בירושלמי חלה¹¹ מצינו שכשנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמחים וסלתות חייבים בחלה, כיון שחלות הקדושה היא מלמפרע, מזמנו של אברהם אבינו ("לזרעך נתתי את הארץ"¹²), קודם מתן-תורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בנוגע לחיוב דחלה — הי"ז מצוה בתורה, והחידוש בירושלמי הוא שקיום התומ"צ בעתיד (לאחרי הכניסה לארץ) פועל

(13) כא, א.

(14) ישעי' ב, ג.

(15) פ' ראה יד, כג.

(16) ראה ב"ר פט"ז, ד.

(17) כ"ה בכ"מ בדא"ח (סה"מ היש"ת ע' 61

ועוד). וראה תרכא"ר פ"ד ופלא"א. ב"ר פ"א, ד.

(8) פרש"י וירא ית, לב.

(9) שו"ע אדה"ז או"ח ס"ס ס"ד.

(10) ראה זח"ג עג, א.

(11) פ"ב ה"א.

(12) לך לך טו, יח.

אות ב'

שואל הרב: לשיטתכם, שיש מעלה בעשרה מישראל סתם, הרי מצינו מעלה זו גם בגויים שאברהם התפלל על סדום שתינצל בזכות עשרה הצדיקים שבה ועל פחות מכך לא ביקש.

וא"כ, אם אין תורה בישראל מדוע גדלה מעלתם על כל גויי הארץ ומדוע צריכים הם להיגאל מבין כל האומות?

ומשיב הרבי מיד: שהמעלה בעשרה גויים שבסדום, הייתה לפני מתן תורה אבל מאז מ"ת שהייתה הבחירה בישראל הרי שרק ישראל מאוחדים עם הקב"ה ולכן "אכל בי" עשרה שכינתא שריא".

בהמשך ישיר לקביעתו זו של הרבי מקשה הרב מהירושלמי במסכת חלה שהרי מצינו שכשנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמחים וסלתות חייבים בחלה, כיון שחלות הקדושה היא למפרע מזמנו של אברהם אבינו קודם מ"ת, וא"כ גם לפני מתן תורה הייתה חלות קדושה, ולא כפי שנאמר עתה שרק לאחר מ"ת "ישראל אורייתא וקב"ה כולא חד".

ומשיב הרבי שהפשט בירושלמי הנ"ל הוא לא שהייתה חלות קדושה לפני מ"ת אלא שלאחר מ"ת ניתן הכח לפעול חלות קדושה גם למפרע ולכן קידשו קמחים וסלתות גם מימי אברהם אבינו אבל לפני מ"ת לא הייתה חלות קדושה.

ושואל הרב: הרי חלות קדושה (כפי שנפעל אחר מ"ת) מהני לקיום תומ"צ כפי שמצינו בגמ' בבא בתרא הנ"ל

וא"כ, בימינו, חלות הקדושה צריכה הייתה לעזור (מהני) לקיום תורה ומצוות, וקדושת ארץ ישראל שבדורנו זה ניתנה על ידי הקב"ה לישראל באופן נעלה צריכה הייתה לגרום בעם ישראל קיום תורה ומצוות כדי שאח"כ תוכל לבא הגאולה השלימה.

עונה הרבי: שיתכן גם ההיפך והגאולה יכולה לבא עוד לפני לימוד התורה כי קדושת הארץ כשלעצמה (קודם קיום התומ"צ) פועלת את השראת השכינה (הגאולה) בישראל עוד לפני לימוד תורת ארץ ישראל וקיום מצוות התלויות בארץ.

אות ג.

ומעיר הרבי בהוכחה מהתד"א שזה שישראל קדמו לתורה הוא אינו עניין של קדימה בזמן וממילא כל הדיון על חלות הקדושה שלפני ואחרי מתן תורה, קודם שנכנסו לארץ ואחר שנכנסו לארץ, השראת השכינה ואח"כ קיום המצוות או קיום מצוות ואח"כ השראת השכינה אינו שייך לכאן כלל, כי זה שישראל הם מעל לתורה הוא בעיקר קדימה במעלה ולא רק קדימה בזמן וא"כ ישראל קדמו לתורה גם היום הגם שעבר זמן רב מאז שנבראו.

הגמ' שמביא הרב ממסכת שבת נראית לכאורה כראיה לדברי הרבי שישראל קדמו לתורה, אבל עלולה להסתתר בתוכה הטענה שכל עניין הקדימה של ישראל לתורה הוא עניין לזמן בו עדיין לא נברא העולם, וכמו שמובא בגמ' שציטט "תשע מאות ושבעים וארבע דורות קודם שנברא העולם" ואילו כאן בעוה"ז חייבים ישראל בקיום התורה ללא כל תנאי ואין נפק"מ איך היה הסדר קודם שנברא העולם.

ולכן מעיר הרבי שהקדימה של ישראל לתורה אינה עניין לזמן שקודם בריאת העולם ולא כפי שנמצאים בג"ע נשמות בלא גופים אלא שמעלת ישראל היא כפי שנמצאים בעוה"ז נשמות בגופים כי דווקא כאן ניתנה להם התורה.

זהו גם הפירוש ב"אכל בי' עשרה שכינתא שריא" שהתואר שכינה ע"ש ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין" דווקא בעוה"ז התחתון שבו ניתנה תורה.

ומוסיף ומדגיש שהגם שעברו מאות דורות מאז שקדמה התורה לעולם ומאז מ"ת, ואפילו אחרי כל הדורות הרבים שהעולם קיים ובו ישראל מחדשים בתורה, עדיין "שמורה" הקדימה של ישראל לתורה כי קידמה זו היא כאמור במעלה ולא בזמן.

אות ד.

מכיוון שחשיבותם של ישראל שמעל לתורה היא לא רק בגן עדן אלא גם כאן בעוה"ז ישנה חשיבות גם לגוף של ישראל שצריך להיות בריא ושלם כי על ידי זה יכול יהודי לקיים תורה ומצוות - "ערוכה בכל רמ"ח אברים". וכאן מסתתרת דרישתו של הרבי שאין הגאולה יכולה לבוא מתוך ייסורי הגוף לעם ישראל ח"ו והגוף הישראלי צריך להיות שלם ובריא.

ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין²², בעוה"ז התחתון, שבו ניתנה התורה, כמ"ש²³ "לא בשמים היא".

ובהיות כנ"י בעוה"ז התחתון, שבו ניתנה להם התורה — גדלה מעלתם ממעלת התורה, שלכן, "אכל ב"י עשרה שכינתא שריא", "אף שאינם מדברים בדברי תורה".

כלומר: גם לאחר מתן-תורה, ולאחרי כל הדורות עד לדורנו זה שבנ"י לומדים תורה ומחדשים בתורה²⁴ — דבר נחוץ ועיקרי בכל דור ובכל יום לקיומה של הבריאה כולה שנבראת "בשביל התורה שנקראת ראשית" — ישנה מעלתם של ישראל (שקודמים לתורה), ולכן, עוד לפני שיהודי מתחיל בלימוד התורה, ולפני אמירת "מודה אני לפניך" בהתחלת היום (כשעדיין ישן), שאז אינו יכול לעסוק בתורה כיון שלא אמר ברכת התורה — ישנו העיקר, עצם המציאות של איש ישראל, נשמה בגוף.

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין זה מודגשת גם גודל חשיבות הגוף דוקא, שצריך להיות גוף בריא ושלם — מצד עצם מציאותו שהוא גוף של יהודי, נוסף לכך ש"היות הגוף בריא ושלם מדרכי עבודת ה' הוא"²⁵, שע"י נעשה לימוד התורה וקיום המצוות בשלימות, באופן ש"כל עצמותי תאמרנה"²⁶, "ערוכה בכל רמ"ח אברים"²⁷, ברמ"ח אברים ושס"ה גידים בריאים ושלמים.

איזה מהם קודם, כשהוא אומר צו את בני ישראל דבר אל בני ישראל, אומר אני ישראל קדמו", כלומר, מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, אפילו לתורה, והרא"י על זה היא מהתורה עצמה, שכל מציאות התורה היא הציווי והדיבור לבנ"י, וזוהי גדלות התורה שהיא בעצמה מגלה ומודיעה שיש דבר שקודם לתורה — ישראל קדמו לתורה, קדימה לא רק בזמן, אלא גם (ובעיקר) במעלה.

הרב אליהו שליט"א: בנוגע לתורה — נתפרש בגמרא¹⁸ ש"גנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם", זמן מוגבל, ואילו בנוגע להקדימה דישראל לעולם (כמובא בפירוש רש"י בהתחלת התורה שברייאת העולם היא בשביל תורה וישראל שנקראו ראשית, "קודש ישראל לה' ראשית תבואתה"¹⁹) לא מצינו הגבלת זמן, ויש לומר הטעם — כמו שהרבי אומר — שישראל הם לפני התורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ומעלתם של ישראל שקדמו לתורה (כמודגש בתורה, צו את בני ודבר אל בני) היא — לא כפי שנמצאים בגן עדן, נשמות בלא גופים, אלא כפי שנמצאים בעולם הזה, נשמות בגופים, שדוקא כמעמד ומצב זה ניתנו להם ציווי התורה.

וענין זה מודגש גם בדיוק הלשון "אכל ב"י עשרה שכינתא שריא", שכינה דייקא: באלקות ישנם כמה דרגות, כולל גם דרגות שהם למעלה מהשראת השכינה למטה, ובלשון הכתוב²⁰ "השמים ושמי השמים לא יכללוך"²¹, והדיוק בתואר "שכינה" הוא "ע"ש

(22) תניא פמ"א (נו, ב).

(23) נצבים ל, יב, וראה ב"מ נט, ב.

(24) דאף ש"אכשור דר"י" בתמי" (יכמות לט, ב

ובפרש"י, וש"נ), הרי, הענין ד"תלמיד ותיק עתיד

לחדש" (ראה מגילה יט, ב, ועוד) נאמר גם על דורנו

זה.

(25) רמב"ם הל' דיעות רפ"ד.

(26) תהלים לה, יו"ד.

(27) עירובין נד, רע"א. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד

ה"ט.

(18) שבת פח, ב.

(19) ירמ" ב, ג.

(20) מ"א ח, כז.

(21) "לא יכללוך" דייקא (באופן של השראה).

אף שנמצא שם.

הרב אליהו שליט"א: החיד"א³³ מפרש את הפסוק³⁴ "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו וגו'", ש"ידע שור קונהו" הוא שורו של ישראל שלא רצה לעבוד בשבת לאחר שנמכר לגוי, עד שלחש היהודי לשור שכיון שנמכר לגוי צריך לעבוד בשבת (וכשראה זאת הגוי, הלך ונתגייר, וקראו לו בן תורתא)³⁵, ו"חמור אבוס בעליו" זה חמורו של רבי פינחס בן יאיר שלא רצה לאכול אצלם מאבוס שלא הי' מעושר³⁶. ועל זה אומר הנביא שישראל צריכים ללמוד מהם מוסר, כמ"ש³⁷ "מלפנו מבהמות ארץ".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וזהו העילוי הכי גדול שיכולים לפעול אצל השור והחמור — שמהם למדים ישראל בנוגע להנהגה שלהם, כאמור, שמציאות השור והחמור היא "בשביל ישראל".

ה. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לבריאת העולם בשביל התורה ובשביל ישראל, כותב האור-החיים הקדוש³⁸ "מי שזכה בתורה זכה בכל עולם, ומי שלא זכה בתורה אין לו ליהנות מן העולם עד מדרך כף רגל זולת אם ישמש הכשר עמליו".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ענין זה הוא פס"ד ברמב"ם³⁹ בנוגע ליעודים הגשמיים שבתורה — "מהו זה שכתוב בכל התורה כולה אם תשמעו יגיע לכם כך . . . כל אותן הדברים בעולם הזה, כגון שובע . . . ושלום וכו'", וכי זהו ענינה של התורה לדבר אודות יעודים גשמיים! "אלא כך הוא הכרע כל הדברים . . . הבטיחנו בתורה . . . שיסיר ממנו כל

הרב- אליהו שליט"א: מצינו במדרש²⁸ שכשהלל הי' הולך לרחוץ הי' אומר שהולך לגמול חסד עם הגוף, כלומר, אף שרחיצה הו"ע של טהרה הקשורה עם הנשמה, הי"ז גם הנאת הגוף.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: במדרש שם: "אני שנבראתי בצלם ובדמות עאכ"ו", כלומר, שהלל אמר זה בשבחה של הנשמה, שיש לה זכות לגמול חסד עם הגוף שנברא ע"י הקב"ה (כלשון חז"ל²⁹ "לך ואמור לאומן שעשאני"), שבו נגלה ונראה כח הבורא, כי, הנשמה להיותה רוחנית לא רואים בה חידוש גדול של כח הבורא, ודוקא בבריאת גוף גשמי, בשר וגידים ועצמות, רואים חידוש גדול דכח הבורא.

הרב אליהו שליט"א: שלימות ובריאות כל הגוף תלוי בקיום כל המצוות, כיון שלכל אבר ואבר יש מצות עשה השייכת לאבר זה³⁰ [מסופר שהרח"ו סבל פעם על הכתף, ואמר לו האריז"ל שצריך לתקן ולהשלים בקיום העשה השייך לאבר זה], וע"י קיומו בשלימות נעשה האבר שלם, בלי מום, ככל פרטי הדינים דשלימות האברים שהובאו להלכה בספרו של הרמב"ם³¹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: החידוש בזה — שהפירוט דשלימות האברים הוא (לא רק בנוגע לאדם, אלא גם) בנוגע לבהמה³², כי, גם הבהמה היא בשביל איש הישראלי, "בשביל ישראל שנקראו ראשית", שהיא מזינה ומוסיפה כח ובריאות בגופו של איש ישראל ע"י שנעשית דם ובשר כבשרו.

(33) חומת אנך עה"פ בישעי"א, ג.

(34) ישעי"א שם.

(35) פס"ד פי"ד.

(36) חולין ז, סע"א ואילך.

(37) איוב לה, יא. וראה עירובין ק, סע"ב.

(38) ר"פ בראשית.

(39) הלי' תשובה רפ"ט.

(28) ויק"ר פל"ד, ג.

(29) תענית כ, רע"ב.

(30) ראה מכות כג, סע"ב. תנחומא תצא ב.

הקדמת הרמב"ם לסהמ"צ בסופה.

(31) הלי' ביאת המקדש פי"ח.

(32) שם פי"ז.

לכך מביא הרב את המדרש ובו מסתתרת קושייתו שהרי מהמדרש עולה שהגוף הוא הטפל והעיקר הוא זיכור וטהרת הנשמה שהרי הלל אמר על רחיצת הגוף שהיא גמילת חסד שהנשמה עושה עמו כי מלבד הרחיצה והטהרה (לנשמה) שהיא העיקר ה"ז גם הנאת הגוף.

ומתנן הרבי שהפשט בגמ' שם הוא שלנשמה יש זכות לגמול חסד עם הגוף שמבחינה מסוימת יש לו מעלה על הנשמה, כי בנשמה שהיא רוחנית ממליא, לא רואים חידוש גדול בכח הבורא (שגם הוא רוחני) אבל דווקא בגוף הגשמי שהוא בשר וגידים שם ניכר יותר כח הבורא לברוא דבר גשמי יש מאין. ולכן, אין הגאולה יכולה לבא על ידי ייסורין ח"ו.

שב הרב ומקשה: לדבריכם שקיום המצוות תלוי בבריאות הגוף, איך יוסבר הסיפור על רבי חיים וויטל והאריז"ל שממנו משמע שההיפך הוא הנכון וקיום המצוות הוא המביא בריאות לגוף כי כל מצווה קשורה עם אבר אחר ובקיומה ירפא לו ויקיים האבר בשלמות בלי מום ככל פרטי הדינים דשלמות האברים שהובאו להלכה בספרו של הרמב"ם (בהלכות ביאת המקדש פ"ז – ח).

ומתנן הרבי: דווקא מהרמב"ם שציטט כבודו בעניין שלימות האברים מוכחת שיטתי כי למרות ששם מדבר הרמב"ם על שלימות האברים גם באדם וגם בהמה, החידוש היותר גדול ברמב"ם הוא דווקא משלימות האברים שבבהמה כי ממנו עולה מעלתן של ישראל שהרי כל מה שהצריכה תורה שלימות האברים בבהמה הוא בשביל ישראל שהבהמה מוסיפה כח וחיות בגופו של איש ישראל ע"י שנעשית דם ובשר כבשרו.

בהמשך ישיר לדברים הנ"ל מצטט הרב את החיד"א :

מפירוש החיד"א הנ"ל לפסוק "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו" שהנביא מקונן על כך שאפילו אצל הבהמות מצינו שהם נאמנים לבעליהם וכמו בשני המקרים הנ"ל על הבהמות שלא רצו לעבוד בשבת ולא רצו לאכול מאבוס שאינו מעושר, עולה לכאורה קושיא לדבריכם האחרונים שכל מטרת הבהמה היא בשביל ישראל הרי מפירוש זה של החיד"א משמע שרק בקיום תורה ומצוות תגדל מעלת ישראל על בהמת הארץ אבל אם ישראל אינם מקיימים מצוות הרי שגדלה מעלת הבהמה עליהם.

על כך משיב הרבי ואומר אדרבא! גם מפרוש החיד"א הנ"ל משתמעת מעלתן של ישראל דווקא כי הדרגא הכי גדולה אליה יכולה הבהמה להגיע, היא לא שתהיה מעל ישראל אלא שממנה יכולים ישראל ללמוד בנוגע לקיום התורה והמצוות היינו שגם בפרט זה הבהמה היא מתחת לישראל ומשרתת אותו ללימוד הוראה בעבודת ה'.

אות ה.

מוסיף הרב ושואל גם מהאור החיים הקדוש: אתם אומרים שגם אם ישראל אינו מקיים מצוות גדלה מעלתו על מעלת הבהמה והוא אוכלה עד שנהיית דם מדמו ובשר כבשרו הרי מהאור החיים משמע שמי שאינו עוסק בתורה אין לו ליהנות מן העולם עד מדרך כף רגל כו'.

ועונה הרבי שמה שאומר האור החיים הוא פירוש על התורה אבל ברמב"ם מפורש הדבר כפס"ד וכלשון הרמב"ם שם "הכרע הדברים כך הוא...וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה כגון שובע ושלוש וריבוי כסף וזהב כו'" כלומר שטובתם הגשמית של בני ישראל היא כדי שיעסקו בתורה.

אבל מלבד זאת וגם ללא המטרה של קיום התורה צריכה להיות טובתם הגשמית של ישראל בגלל מעלתם של ישראל שקודמים לתורה. לכן מתעסקים בחב"ד בטובתם של ישראל לאו דווקא בתנאי שילמדו תורה.

כאן מבטא הרב את שמחתו על כך שכל הרעיון הכביר של הרבי שישראל קדמו לתורה וראויים לשפע גם אם עדיין אינם שומרים תורה ומצוות אינו רק בגדר רעיון או עניין רוחני אלא שהוא מיושם גם הלכה למעשה בעולם וידוע שרעיון רוחני המיושם בגשמיות בעולם יש לו תוקף מיוחד יותר מזה שאינו מגיע לידי ישום בעולם.

ומוסיף הרבי שהעזרה היא הן לאנשים הן לנשים והן לטף שנשים חייבות בלימוד תורה רק בהלכות הצריכות להן והטף אינם חייבים כלל בלימוד תורה וכך הייתה הנהגתו של יוסף הצדיק כי "לחם לפי הטף" משמעו לתת גם למי שאינו לומד תורה כשם שחלק גדול מהאוכל הניתן לתינוק מפורר ואינו נאכל ואעפ"כ ניתן.

אות ו.

הדברים הבאים הם ההכנה לבקשתו של הרבי מהרב לפסוק שהגאולה צריכה לבא לאלתר:

העניין של קדימת ישראל לתורה מוכח גם מהתורה עצמה ומשני פרטים:

א. כל קדושת הספר תורה נעשית על ידי ישראל המעבד את עורות הס"ת וכותבו לשם קדושת ס"ת.

ב. בירור דיני התורה נעשה על ידי ישראל באופן שהופך להיות פס"ד דתורה.

והיוצא מדבריו שרבנים ומורי הוראה שנתמנו לכך - כמו הרב אליהו שנתמנה לדיין - צריכים לפסוק על הגאולה שתבוא והפס"ד שלהם נעשה פס"ד של תורה.

ומביא הרב את המדרש הידוע על קדוש החודש על ידי בית דין של מטה שב"ד של מעלה בא לשמוע את פסקיו

ויש להוסיף בזה ע"פ המבואר במדרש⁴⁶ כפי "לחם לפי הטף", ש"יותר ממה שהתינוק אוכל מפרר" (כפי שרואים במוחש בדרך הטף, גם טף דאווה"ע), היינו, שהנתינה היא לא רק המוכרח לצרכיהם, לחם לאכול ובגד ללבוש, אלא גם בשביל מה שמאבדים בהפירור (שהוא יותר ממה שאוכלים) — שבזה מרומז שנתנית הצרכים הגשמיים לבנ"י היא לא רק עבור לומדי תורה, ע"ד ובדוגמת הלחם שניתן לגדולים שיש בו תועלת האכילה, אלא גם עבור בנ"י שלעת-עתה הם לפני לימוד התורה (ולא בתור תנאי כדי שילמדו תורה), ע"ד ובדוגמת הלחם שניתן לקטנים כדי לפרר שאין בו תועלת האכילה.

ו. כ"ק אדמו"ר שליט"א: נוסף על האמור לעיל ע"ד הקדימה דישראל לתורה שגם לזלי לימוד התורה שורה השכינה עליהם, מודגשת מעלתם של ישראל שקודמים לתורה גם בשיוכחות לתורה.

ומהדוגמאות לזה:

קדושת ספר תורה נעשית ע"י ישראל דוקא — החל מעיבוד העורות לשם קדושת ספר תורה, ועד לכתיבת הספר תורה לשם קדושת ספר תורה⁴⁷.

בירור פסקי דיני התורה נעשה ע"י ישראל דוקא — שע"י לימודם ועיונם בשקנ"ט כו' מבררים ופוסקים דיני התורה⁴⁸, ובמיוחד אלו מבנ"י שנתמנו לרבנים ומורי הוראה שהפס"ד שלהם נעשה פס"ד לתורה.

הרב אליהו שליט"א: בהגדה של פסח אומרים "אילו קרבנו לפני הר סיני

הדברים המונעים אותנו מלעשותה... וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידנו לעשות התורה, כגון שובע ושלוש וריבוי כסף וזהב כו'", כלומר, שטובתם הגשמית של בנ"י היא כדי שיעסקו בתורה.

אבל, מלבד זה צריכה להיות טובתם הגשמית של בנ"י גם (ובעיקר) בגלל מעלתם של ישראל מצד עצמם, שקודמים לתורה.

ולכן משתדלים בחב"ד להתעסק בטובתם של בנ"י, לספק כל צרכיהם, גם צרכים גשמיים כפשוטם, לאו דוקא בתנאי שילמדו תורה, אלא מפני שמדובר אודות בני ובנות ישראל, אנשים נשים וטף⁴⁹, שמציאותם קדמה לכל העולם כולו, גם לתורה.

הרב אליהו שליט"א: דברי כבודו הם לא רק פסק הלכה והוראה, אלא גם למעשה, כפי שידוע לי בירושלים, מהפעילות של "כולל חב"ד"⁴¹, שעוזרים ומסייעים לאנשים גם לפני לימוד התורה, ישראל לפני תורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: העזרה היא הן לאנשים והן לנשים וגם לטף, כמ"ש ביוסף "ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף"⁴², "לפי הצריך לכל בני ביתם"⁴³, ובאופן כזה צריכה להיות הנהגתם של ישראל — שנקראים על שם יוסף, כמ"ש⁴⁴ "נהג כצאן יוסף", "לפי שהוא פירנסם וכלכלם כו"⁴⁵ — "ויכלכל גו' לחם לפי הטף".

(40) גם נשים שחיובן בלימוד התורה הוא רק בהלכות הצריכות להן, ועאכ"כ טף שאינם חייבים בלימוד התורה.

(41) הרב אליהו שליט"א ה"י אורח הכבוד במלוה מלכה של "כולל חב"ד" (המור"ל).

(42) ויגש מז, יב.

(43) פרש"י עה"פ.

(44) תהלים פ, ב.

(45) פרש"י עה"פ.

(46) לקח טוב עה"פ ויגש שם.

(47) ראה רמב"ם הל' תפלין פ"א ה"א ואילך.

(48) ראה גם תניא אגה"ק סכ"ו (קמדה, א).

רדפה אותו המלכות. ומזה מובן שנשמתו של רבה בר נחמני ירדה לעולם כדי להכניס קדושת התורה בגופות של בני".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כולל גם באופן שקדושתם היא למעלה מקדושת התורה, ועד שהם פועלים קדושת הספר תורה, כנ"ל].

זאת ועוד:

לא זו בלבד שב"ד פוסקים דיני התורה (גם בענין שיש בו פלוגתא במתיבתא דרקיעא), אלא יתירה מזה, שבכחו של בית דין לעשות היפך התורה בתור הוראת שעה⁵², בדוגמת אליהו בהר הכרמל שהקריב בחוץ כדי להכחיש את נביאי הבעל ולהחזיר את ישראל למוטב עד שאמרו "הוי" הוא האלקים הוי" הוא האלקים⁵³, שבזה מודגשת הבעלות של ישראל על התורה, שבכחם לעשות היפך התורה — אמנם בתור הוראת שעה בלבד, כיון שהתורה היא נצחית⁵⁴, אבל, בשעה זו נעשה יהודי בעה"ב על התורה ללא כל הגבלות.

ז. וחידוש הכי גדול — שמצינו ציווי בתורה⁵⁵ למחוק פרשה מן התורה (מגילת סוטה) שבביל לעשות שלום בין איש לאשתו.

ולא עוד אלא שהציווי למחוק פרשה מן התורה כדי לעשות שלום בין איש לאשתו הוא (לא באשה כשרה וצנועה שמקפידה בתכלית על דיני התורה, שבשבילה צריכים לעשות את הכל, אלא) באשה שהתנהגה באופן בלתי רצוי, ועד שגם לאחרי שבעלה התרה בה

ולא נתן לנו את התורה דיינו, וא' הפירושים, שקרבנו לפני הר סיני וקבלנו את התורה, אבל לא נתן לנו את התורה במתנה מוחלטת שתהי' שייכת אלינו באופן שהפס"ד שלנו מחייב שכך יהי' הפס"ד למעלה, ועל כן שמחים אנו שמחה מיוחדת ש"בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", שע"פ הפס"ד שלנו יתנהגו גם למעלה, כדאיתא במדרש⁴⁹ "כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר אימתי ר"ה... הקב"ה אומר להם... אני ואתם נלך אצל ב"ד של מטה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א (בחיוך): שאלה זו שואלים אצל הרבנים, ודוקא שלשה רבנים, בית דין.

הרב אליהו שליט"א: מצינו שגם רב אחד יכול לפסוק — כמסופר בגמרא⁵⁰ אודות הפלוגתא במתיבתא דרקיעא אם בהרת קודמת לשער לבן כו', שאמרו, שיש לשאול אצל רבה בר נחמני.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הסיבה לכך היא — כההמשך בגמרא — "דאמר רבה בר נחמני אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות".

ובענין זה מודגש יותר שהפס"ד בתורה צ"ל ע"י נשמה בגוף דוקא (כנ"ל ס"ג), כי, פלוגתת הפוסקים אם הלכה כרבה בר נחמני תלוי' אם יש לו דין של נשמה בגוף אם לאו, "דכיון דבשעת יציאת נשמה הוא דאמר הכי הוי בכלל לא בשמים היא"⁵¹, או שחשיב עדיין נשמה בגוף.

[הרב אליהו שליט"א: אודות רבה בר נחמני מסופר באותה סוגיא⁵⁰ שהי' אוסף רבים מישראל שתי חדשים בשנה (ירחי כלה) ללמדם תורה, ובגלל זה

(52) רמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ד.

(53) מ"א יח, לט.

(54) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. תניא רפי"ז.

ובכ"מ.

(55) ראה שבת קטז, א. וש"נ. רמב"ם הל' חנוכה

בסופו.

(49) דבר"ב פ"ב, יד. וראה שמו"ר פט"ו, ב.

(50) ב"מ פו, א.

(51) כ"ס"מ הל' טומאת צרעת ספ"ב.

ומסכים בהחלט שב"ד של מטה יכול לפסוק בעניין הגאולה אלא שכאן הוא רומז אולי שהרבי יפסוק על כך בעצמו

ועל כך עונה הרבי (בחיוך) שצריך דווקא בית דין של שלושה רבנים היינו שהרב ובית דינו הם הצריכים לפסוק.

שואל הרב הרי מצינו שגם רב אחד יכול לפסוק כמו רבה בר נחמני היינו שגם הרבי יכול לפסוק בעניין זה.

ואומר הרבי שאצל רבה בר נחמני היה עניין מיוחד שבגללו יכול היה לפסוק שהרי הוא "יחיד בנגעים ויחיד באהלות" ואדרבא! מעניין רבה בר נחמני הוכחה לדברי, שהרי כל הבעיה העומדת מאחרי מחלוקת הפוסקים אם הלכה כמותו או לא נובעת מכך שדעתו בעניין "בהרת שקדמה לשיעור" נאמרה בשעת יציאת נשמה ופסיקת רב צריכה להיות נשמה בגוף היינו על ידי דיינים היושבים כאן למטה בבית דין ושנתמנו לכך (כנ"ל) היינו על ידכם.

ועדיין מנסה הרב לטעון שהרבי יכול לפסוק בעניין הגאולה כי הרי הוא ממש כמו רבה בר נחמני שכל עניינו היה להחזיר קדושה בנשמות ישראל.

על כך עונה הרבי שפעולת החדרת קדושת התורה בישראל היא עד כדי כך, שפועלת את המצב שישראל למעלה מהתורה ודיני ישראל יכולים לפסוק דין שהופך להיות חלק מהתורה היינו שאתם צריכים לפסוק.

זאת ועוד: גם לולי הרעיון שישראל הם מעל התורה וכו' הרי מצינו שיכולים לעשות בתור הוראת שעה עניין שהוא היפך התורה כדי להחזיר את ישראל למוטב ומכח זה יכולים גם אתם לפסוק שישראל ראויים כבר לגאולה.

אות ז.

ולא רק מצד הוראת שעה המחזירה את ישראל למוטב כאליהו בהר הכרמל, אלא גם מדיני סוטה שהרי הקב"ה וישראל נמשלו לאיש ואישה ואנו מוצאים בדיני סוטה שהגם שלא מדובר באשה כשרה וצנועה המקפידה בתכלית על כל דיני התורה (שאל"כ לא הייתה נסתרת) הדין הוא שגם בשביל אשה כזאת מוחקים פרשה מן התורה בשביל לעשות שלום בין איש לאשתו.

ומזה מוכח עד כמה גדולה מעלת היהודי גם זה שמעמדו ומצבו אינו רצוי שבשביל טובתו יש ציווי בתורה למחוק פרשה מהתורה.

הרב רוצה להדגיש שמפרשת סוטה אנו למדים עד כמה חמורים העוונות שהעונש על הנואף שימות בכל מקום שהוא ויארעו לו המאורעות שאירעו לה לצבות בטן ונפיל ירך".

והרבי מציין מציידו שהחידוש בסוטה הוא לא העונש אלא שכשיש ספק באשה אם סתתה או (והוא רמז על ישראל שיש ספק אם חטאו או שהם תינוקות שנשבו) הרי שהקב"ה מצווה למחוק פרשה מהתורה מצד מעלתן של ישראל שלמעלה מהתורה וזהו החידוש שבפרשת סוטה.

אות ח.

בדברים הבאים מתחיל דין ודברים בעניין נוסף: **הרבי דורש ומסביר** שטהרת ישראל (עוד לפני ביאת המשיח) יכולה לבא על ידי הרבנים שבדור והרב טוען שטהרה זו תעשה על ידי מלך המשיח ואפר פרה אדומה או על ידי הקב"ה בעצמו.

בכוחם של הרבנים לבטל את מצב הטומאה בישראל מיד! כי ברגע שיפסקו שמשיח צריך להגיע תבטל מיד הטומאה (עוד לפני ביאת המשיח) שהרי טומאה הותרה בציבור ואז יוצר מצב שישראל צריכים לטהרה לשם קבלת המשיח ומצד מעלת הציבור נדחית הטומאה או מתבטלת לגמרי, ואז לא יהיה צורך ב"שוכן אתם בתוך טומאתם" היינו רק מצד התורה שבהם (כדלעיל) כיוון שיבטל המצב של היפך הטהרה.

[ואף שנאמר "השוכן אתם בתוך טומאתם" (כפי שהזכיר כבודו (לעיל ס"א)), ה"ז סו"ס מעמד ומצב דהיפך הטהרה, ורצונו של הקב"ה (הבעל) שיהי' מעמד ומצב של טהרה, "טהורה היא ונקתה ונזרעה זרע" 58, "אם היתה יולדת בצער תלד בריוח, אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים" 59].

ועל זה ישנו ציווי בתורה שמוחקים פרשה מן התורה כדי לעשות שלום בין איש לאשתו, היינו, שהקב"ה מוותר כביכול על החסרון בשלימות קיום התומ"צ ("מפני חטאינו גלינו מארצנו") כדי שיהי' שלום בינו ובין כנסת ישראל, בגאולה האמיתית והשלימה.

ח. כ"ק אדמו"ר שליט"א: ובהמשך לזה — יש לעורר עוה"פ (כפי שאמרתי כמ"פ) שהרבנים צריכים לפרסם הפסק דין ש"כלו כל הקוצין" 60, ובנוגע לתשובה (כהמשך דברי הגמרא "ואין הדבר תלוי אלא בתשובה") — כבר עשו תשובה (כפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר כמ"פ שכבר עשו תשובה, וכבר השלימו כל עניני העבודה), ועתה נשאר רק הענין דגאולה האמיתית והשלימה בפועל מחש.

ואז — לא יהי' צורך בהענין ד"השוכן אתם בתוך טומאתם", כיון שיבטל המצב דהיפך הטהרה: לכל לראש — גם בזמן שכולנו טמאי מתים 61 (כיון שאין לנו אפר הפרה), הרי מצד מעלת הציבור נדחית הטומאה, ויש אומרים שבטלה מעיקרא (דחוי' או הותרה) 62, ועוד ועיקר, שלעתיד לבוא

(קנא את אשתו), עברה על התראתו ונסתרה, ויש עדים שנסתרה (ועד"ז בנוגע לבעל, שבשביל השלום שביניהם מוותר הוא על הקפדתו בעניני צניעות) — ואעפ"כ, אמרה תורה שתמחק פרשה מן התורה בשביל לעשות שלום בין איש לאשתו.

ומזה רואים עד כמה גדולה מעלתו של כל אחד ואחת מישראל, גם כשנמצא כמעמד ומצב בלתי-רצוי, שבשביל טובתו יש ציווי בתורה למחוק פרשה מן התורה!

[הרב אליהו שליט"א: בענין סוטה מצינו דבר מעניין: הרמב"ם 56 פוסק ש"באותה שעה שתמות היא (אם נטמאה כו'), ימות הנואף שהשקה על ידו ככל מקום שהוא (גם אם הוא בקצה העולם), ויארעו לו מאורעות שאירעו לה לצבות בטן ולנפיל ירך", שכזה רואים בגלוי וכמוחש אמיתיות התורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: עיקר החידוש הוא (לא רק העונש כשלעצמו, אלא) צורת העונש — כפי שמדגיש כבודו ש"יארעו לו מאורעות שאירעו לה" — בהתאם לפרטי הענינים דהחטא. אבל, העיקר הוא שכל ענינים אלו הם באופן המותר, ע"פ התורה, וכשיש ספק בדבר, מצוה הקב"ה להשתדל בעשיית שלום בין איש לאשתו, ע"י לקיחת (מים ו) עפר מקרקע המשכן 57, היסוד של המשכן וביהמ"ק, ועד למחיקת פרשה מן התורה, שכל זה הוא מצד מעלתן של ישראל שלמעלה מהתורה].

ויש להוסיף בזה ע"ד הרמז:

איש ואשתו קאי על הקב"ה וכונס"ו, ובזמן הגלות ה"ז ע"ד ובדוגמת המעמד ומצב דסוטה שאסורה לבעלה,

(58) שם, כח.

(59) פרש"י עה"פ.

(60) סנהדרין צז, ב.

(61) ל' היראים ששכ"ה. רדב"ז הל' בכורים פ"ה

ה"ט. ב"ח יו"ד ששכ"ב. מג"א סתקס"א סק"ב. הנסמן

בלקו"ש חכ"ח ע' 137 הערה 43.

(62) פסחים פ, סע"א. וש"נ.

(56) הל' סוטה פ"ג הי"ז.

(57) נשא ה, ז.

שטהרת ישראל היא מדרגא שלמעלה משם הוי", כיון שישראל קשורים ומאוחדים עם העצם דהקב"ה כפי שהוא למעלה משמות, ועד ש"לא אתרמיז בשום אות וקוצא כלל"70.

ועפ"ז מבואר בתורת החסידות71 הטעם שמחרת יוהכ"פ נקרא "בשם השם" — דכיון שיוהכ"פ הוא "לפני הוי", למעלה משם הוי", לכן, היום שלמחרתו אין לו שם פרטי, ונקרא רק "בשם השם".

ויש לומר, שמעין זה הוא גם ע"י עבודת התשובה (ענינו של יוהכ"פ) בכל יום [כפס"ד הגמרא72 שע"י הרהור תשובה נעשה צדיק73, וכדאיתא בזהר74 "זכאי חסידי בכל יומא ויומא... עבדין תיובתא שלימתא"] — דכיון שהתשובה היא "לפני הוי", נמצא, שבכל יום מגיע כאו"א מישראל לדרגא שלמעלה משמות, "בשם השם".

ויתירה מזה: כאו"א מישראל הוא זה שנותן שמות להקב"ה — כמודגש בתפלה שבה קורא יהודי להקב"ה בשם המכוון ומתאים לתוכן הבקשה בתפלה, כידוע שכל ההמשכות וההשפעות למטה תלויות בשמותיו של הקב"ה75, ועי"ז שיהודי קורא להקב"ה בשמות אלו נמשך ומתלבש בשמות אלו שעל ידם תהי' ההמשכה וההשפעה למטה בכל המצטרך, ולדוגמא: הקריאה בשם אלקים — "בעל היכולת ובכל הכחות

לא תהי' המציאות דטומאה, ולא תהי' המציאות דהיפך החיים, אלא חיים נצחיים בשלימות הטהרה.

הרב אליהו שליט"א: לעתיד לבוא תהי' הטהרה ע"י אפר הפרה שיעשה המלך המשיח, שהרי, נוסף על תשע הפרות שהיו בעבר, תהי' גם פרה העשירית שיעשה מלך המשיח63, שבה יהי' גם מאפר הפרה הראשונה שעשה משה רבינו64.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: נוסף על אפר הפרה הראשונה שעשה משה רבינו, יהי' בה גם מאפר כל הפרות שנעשו במשך כל הדורות65, שבוה מודגש שבגאולה שלנו תלוי' גם הגאולה של כל הדורות שלפנ"ז.

ט. הרב אליהו שליט"א: בנוגע להזאת אפר הפרה לעתיד לבוא — נאמר66 "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם", שהזריקה תהי' ע"י הקב"ה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין זה מודגשת גודל מעלתם של ישראל, כלשון המשנה בסוף (פרק יוהכ"פ ב) מסכת יומא: "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר מקוה ישראל ה'67, מה המקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל".

ויש להוסיף בדיוק הלשון "לפני מי אתם מטהרין" — ע"ד מ"ש68 "לפני הוי' תטהרו", שפירושו (כפי שמבאר רבינו הזקן69) למעלה משם הוי', היינו,

(70) לקו"ת פינחס פ, ב. וראה זח"ג יא, א. רנו, ב.

(71) כש"ט הוספות סק"י. וש"י.

(72) קידושין מט, ב.

(73) וע"פ גירסת האור זרוע (סקי"ב) — "צדיק גמור".

(74) ח"א רכ, סע"א.

(75) כמארז"ל "לפי מעשי אני נקרא" (שמור

פי"ג, ו. וראה בארוכה סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"ה ואילך).

(63) רמב"ם הל' פרה, אדומה ספ"ג.

(64) ראה פרה פ"ג מ"ה ובמלאכת שלמה שם.

(65) ראה סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 347 ובהנסמן בהערות שם.

(66) יחזקאל לו, כה.

(67) ירמ' יז, יג.

(68) אחרי טו, ל.

(69) לקו"ת אחרי כו, סע"ג ואילך.

והרב טוען שהטהרה תעשה על ידי מלך המשיח ומכח משה רבנו (שבדור) ולא על ידי ב"ד ויש באפר הפרה הזה גם מאפר הפרה הראשונה שעשה משה רבנו.

ועונה הרבי שיהיה בה גם מאפר כל הפרות במשך כל הדורות היינו שהטהרה יכולה לבא לא רק על ידי משיח ומשה רבנו אלא גם שלא על ידי חכמי ישראל שבכל הדורות ובדורנו זה יכולה לבא על ידי פסיקת הרבנים כדלעיל.

אות ט.

הרב שב וטוען שהטהרה לא יכולה לבא על דיד פסיקת הרבנים (טהרה מלמטה) אלא רק מלמעלה ועל ידי הקב"ה כמו שמצינו בנביאים הפסוק "וזרקתי עליכם מים טהורים".

כאן נכנס הרבי לביאור ארוך שכל מטרתו היא להוכיח ש"וזרקתי עליכם מים טהורים" נפעל על ידי ישראל ומכח מעלתן.

כי תחילה הפסוק וזרקתי עליכם כו' הוא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ופירושו הוא כמו הפירוש של רבינו הזקן לפסוק "לפני ה' תטהרו" שלפני ה' היא מדרגה שלמעלה משם ה' כי ישראל קשורים עם עצמות הקב"ה שהוא למעלה משמות (לפני ה'), יוה"כ עניינו תשובה ועבודת התשובה היא עניין שבכל יום נמצא שישראל נמצאים כל יום בדרגת שלפני ה' והיוצא מדבריו שהרבנים הם אלו הצריכים לפעול את הטהרה בישראל בפסיקתם.

ויתרה מכך היהודי כאן למטה בעוה"ז הוא זה שקורא שמות לקב"ה ומתאים את השם המיוחד לכל אחת מבקשותיו כמו הא-ל הגדול הגבור והנורא שבברכת מגן אברהם.

אות י.

הרב מציין שהברכה הנ"ל מסתיימת במגן אברהם ורוצה לרמז שרק מי שהוא בדרגתו של אברהם אבינו "שהמליך הקב"ה על כל העולם שהודיע מלכותו" הוא זה שיכול לקרוא בשמותיו של הקב"ה ולהמשיך את כל ההמשכות וההשפעות התלויות בשמותיו.

ומשיב הרבי שכח זה ניתן לכל יהודי ויהודי בפעולה פשוטה של תקיעת שופר ולא על ידי חידוש תורה עמוק...!

לכל יהודי ניתנה האפשרות להמליך את הקב"ה על ידי קרן של בהמה שהוא החלק הפחות חשוב בה כי שלא כמו העור והעצמות הקרן אינה מקבלת טומאה כלל מפאת חוסר חשיבותה.

אות יא.

ושואל הרב: הרי אמירת מלכויות זכרונות ושופרות (שעל ידם ממליכים את הקב"ה) היא לא מדאורייתא לדעת רוב הפוסקים ומרמז שעובדה זו אולי ממעטת את גודל הכח שניתן ליהודי להמלכת הקב"ה.

על כך עונה הרבי אדרבא! לא רק שחמורים דברי סופרים אלא שמביא המקור ש"ערבים דברי סופרים" מדברי תורה, ואם הציווי והכח להמלכת הקב"ה ניתן בגלל קביעת חכמים הרי שיש בזה תוקף גדול יותר.

מסביר הרב שכוונתו היא לעניין "מצוות צריכות כוונה" ולהבנת דבריו צריך להקדים:

באומרו: "מצוות צריכות כוונה" מתכוון הרב לגמ' בברכות יג'. (כמצויין בהערה 84) ששם אומרת הגמ': "שמע מניה מצוות צריכות כוונה" ועל כך אומר רש"י "ותקשה לרבה דאמר התוקע לשיר יצא" כלומר, שהמלכת הקב"ה על העולם על ידי תקיעת שופר היא עניין לכוונה מיוחדת ולא דבר שביכולת כל אדם ובפרט שמדברי השו"ע משמע שאין חילוק בין מצוות דרבנן ומצוות דאורייתא ושניהם צריכים כוונה.

ומציין הרב שלכן הוא מזהיר את קהל שומעי לקחו שצריכים להיזהר מאוד באמירת ל"שם יחוד" כיון שגם מצות דרבנן צריכות כוונה.

שכאדם, אלא בהמה כפשוטה ממש), ומן הבהמה עצמה לוקח הקרן בלבד. שחשיבותו פחותה (לא רק מחשיבות הברש. שנעשה מאכל אדם, אלא גם) מחשיבות העור שעושים ממנו לבוש, שלכן אינו מקבל טומאה⁸⁰ — שבזה מודגשת מעלתו של יהודי, שגם מקרן של בהמה (דבר פחות ביותר) עושה "שופר" שעל ידו ממליך את הקב"ה!

יא. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לאמירת מלכיות זכרונות ושופרות — דעת רוב הראשונים⁸¹ שאין זה חיוב דאורייתא, אלא מדרבנן (אלא שאסמכינהו אקרא), אבל מדברי בעל המאור⁸² משמע שהחיוב הוא מדאורייתא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם לרוב הדעות שהחיוב הוא מדרבנן — יש בזה המעלה של "דברי סופרים" שהם לא רק "חמורים" מדברי תורה, אלא גם "ערבים" (מתוקים) מדברי תורה⁸³.

הרב אליהו שליט"א: החילוק הוא בנוגע לכוונת המצוה, "מצות צריכות כונה"⁸⁴, כדברי הפוסקים⁸⁵ שבמצוה מדאורייתא אם לא כיוון לא יצא ידי חובתו, ובמצוה דרבנן גם אם לא כיוון יצא ידי חובתו. אבל, מדברי השו"ע משמע שאין חילוק בין דאורייתא לדרבנן⁸⁶. ולכן אני אומר תמיד: רבותי, תזהרו באמירת "לשם יחוד", שעייז מקיימים החיוב של מצוות צריכות כונה.

כולם⁷⁶, ע"ש השפעת הכחות כו', או הקריאה בשם הוי' — מלשון מהוה⁷⁷, ע"ש שמהוה הבריאה כולה, וכן בשאר השמות, ועד"ז בנוגע לתוארים שנקרא בהם, כמו "הגדול הגבור והנורא" שאומרים בברכת "מגן אברהם", וכן בשאר הברכות, "רופא חולים" ו"מברך השנים", וכיו"ב. ולמעלה מזה — הדרגא שלמעלה מכל השמות, שכדרגא זו מושרשים כל בני".

י. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לברכת "מגן אברהם" שהזכיר כבודו — איתא בתוספות⁷⁸ ש"אלקי אברהם הוי כמו מלכות, דאברהם אבינו המליך הקב"ה על כל העולם שהודיע מלכותו". כ"ק אדמו"ר שליט"א: כח זה — להמליך את הקב"ה — ניתן לכאו"א מישראל בהתחלת השנה, כמארז"ל⁷⁹ "אמר הקב"ה .. אמרו לפני בר"ה מלכיות זכרונות ושופרות .. כדי שתמליכוני עליכם .. וכמה בשופר".

וגם בענין זה מודגשת גודל מעלתן של ישראל — שהקב"ה מבקש מכאו"א מישראל ש"תמליכוני עליכם", היינו, שמלכותו של הקב"ה נעשית ע"י ישראל דוקא (ע"ד האמור לעיל שבני"ה הם למעלה מכל השמות, והם אלו שנותנים השמות כו').

ומודגש גם בהמשך המאמר "ובמה בשופר" — שפעולתו של יהודי להמליך את הקב"ה היא (לא ע"י אמירת חידוש עמוק בתורה, אלא) ע"י מעשה פשוט דתקיעת שופר, ולא סתם מעשה פשוט, אלא מעשה פשוט שקשור עם קרן של בהמה, בהמה ממש (לא נפש הבהמית

(80) רמב"ם הל' כלים פ"ה ה"ח.

(81) חידושי הר"ן ר"ה לב, א. ח"י הריטב"א ר"ה טז, א. ועוד.

(82) סוף ר"ה.

(83) ראה סנהדרין פח, ב — במשנה. ירושלמי שם פ"א ה"ד. ועוד.

(84) ברכות יג, א. וש"נ.

(85) שו"ע אדה"ז אור"ח ס"ס ס"ה. ובהנסמן בהערה הבאה.

(86) ראה משנ"ב שם סק"י. מג"א אור"ח סתפ"ט סק"ח. ובמחצה"ש שם.

(76) שו"ע אור"ח ס"ה. וראה טור ושו"ע אדה"ז שם.

(77) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.

(78) ברכות מ, סע"ב. וראה שם מט, סע"א.

(79) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

ורגליו⁹¹). כיון שהברכה שבהתחלת היום היא בתוקף גדול ביותר.

יב. הרב אליהו שליט"א: בנוגע להיסח הדעת מלימוד התורה כשנכנסים למקום שאסור להרהר בדברי תורה, כמו בית הכסא — מביא הבית-יוסף⁹² שגם כשמפסיק לצאת לבית הכסא אינו מסיח דעתו מלימוד. וטעם נוסף, ש"אף כשהוא נפנה צריך לזהר בדינים כמו בגילוי טפח וכיצד יקנח".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם המחשבה שבמקום זה אסור להרהר בדברי תורה — שזה מותר להרהר גם במקום טומאה — מבטלת ההיסח הדעת מלימוד התורה.

ויש להוסיף, שכיון שנוגע למעשה בפועל (שלא יהרהר בד"ת), ה"ז כמו לאפרושי מאיסורא, שאז, אין זה רק היתר בלבד, אלא יש חיוב בדבר כדי לאפרושי מאיסורא, ולא רק בנוגע לעצמו, אלא גם בנוגע להזולת ("ואהבת לרעך כמוך"⁹³). שצריך להזהיר הנמצאים בסביבתו שידעו שבמקום זה אסור להרהר בדברי תורה⁹⁴.

הרב אליהו שליט"א: ישנם המכוונים כוונת בעת הטבילה במקוה. כיון שהמקוה עמוק לפחות עשרה טפחים, ה"ז רשות בפ"ע, ומותר להרהר בדברי תורה, אם אין ערוה גלוי'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ע"פ דין מהני גם ההפסק בידו — "אם האדם מחבק גופו בזרועותיו ה"ז חשובה הפסקה בין לבו כו', שאף שהיד אינה חשובה כיוסי (שהלב והיד גוף א' הן ואין הגוף יכול לכסות א"ע), חשובה

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מנהג חב"ד שאומרים "לשם יחוד" פעם אחת בהתחלת היום, לפני אמירת "ברוך שאמר", ואין אומרים "לשם יחוד" לפני כל מצוה בפ"ע, כיון שאמירת ה"לשם יחוד" שבהתחלת היום היא בתוקף גדול כ"כ שנמשך ופועל על כל היום כולו, בנוגע לכל המצוות שמקיימים במשך היום⁸⁷ — "מלאים מצוות כרימון"⁸⁸, תרי"ג מצוות, בדוגמת הרימון שיש בו תרי"ג גרעינים⁸⁹ — שכל פרטי הענינים דתרי"ג מצוות נכללים באמירת "לשם יחוד" בהתחלת היום, לפני "ברוך שאמר והי' העולם", שכולל כל עניני העולם כולו שבהם מקיימים תרי"ג מצוות.

הרב אליהו שליט"א: אני לא ידעתי מנהג חב"ד, אבל כיוונתי לדעתכם בנוגע לכוונת השמות, "כיון פירוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל, וכיון בכתיבתו ביו"ד ה"א שהי' והוה ויהי, ובהזכירו אלקים יכוין שהוא תקיף בעל היכולת ובעל הכחות כולם"⁹⁰ — שכיון שקשה לאדם לכוין בכל ברכה וברכה, יכוין פעם אחת בהתחלת היום ויאמר שזוהי כוונתו בכל הברכות שיאמר במשך היום, מעין שיטת חב"ד באמירת "לשם יחוד".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן הוא גם בנוגע ללימוד התורה⁹⁰ — שמברכים ברכת התורה פעם אחת בהתחלת היום (בברכות השחר), ומהני להלימוד במשך כל היום, גם לאחרי שהפסיק והסיח דעתו מלימוד התורה, ועד להפסק והיסח הדעת שע"י שינה (שבנוגע לעבודה במקדש צריך לחזור ולקדש ידיו

(87) ראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' פב. וש"נ.

(88) ברכות נו, א. וש"נ.

(89) ראה מלבי"ם עה"פ שה"ש ד, ג. ועוד.

(90) ראה שו"ע או"ח סמ"ז ס"א. שו"ע אדה"ז

שם ס"ז.

(91) רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה ה"ג.

(92) לטאו"ח שם (ד"ה וכתוב בהגהות).

(93) קדושים יט, יח.

(94) ראה טושו"ע ואדה"ז או"ח סו"ס פה.

משיב הרבי שמנהג חב"ד הוא לומר לשם יחוד פעם אחת ביום וכיון שבתחילת היום אמירת ה"לשם יחוד" היא בתוקף גדול הרי שיש לה תוקף גדול שנמשך ופועל בכל היום, והיוצא מכך שכל יהודי יכול להמליך את הקב"ה על העולם על ידי תקיעת שופר ונחשב לו הדבר לכוונה מעליא במצוה זו על ידי ה"לשם יחוד" בתחילת היום".

ואומר הרב שבעניין הכוונה בשמות גם הוא מורה לעשות כן ולכוון פעם אחת בתחילת היום כיון שקשה לאדם לכוון בכל ברכה וברכה, אבל יש לשים לב שמה שאומר הרב הוא בנוגע לכוונה בשמות ולא בנוגע ל"לשם יחוד".

ומוסיף הרבי שעניין זה מוכח גם מלימוד תורה שא"צ לברך ברכת התורה בכל פעם שעוסק בתורה אלא ברכת התורה שבבוקר פוטר את לימוד התורה שבכל היום כולו.

אות יב.

על כך שואל הרב: הרי מדברי ה"בית יוסף" משמע שאסור להסיח דעתו כלל מלימוד תורה גם במקומות שאסור לדבר בדברי תורה.

ומשיב הרבי שעצם המחשבה שאי אפשר להרהר בד"ת היא עצמה מבטלת את היסח הדעת מלימוד תורה ובפרט שהדבר נוגש לאפרושי מאיסורא.

לאחר דיון קצר בדין הרהור ב(ד"ת) מקווה אם הוא מותר מפני שהוא רשות בפני עצמו או אפילו אם מפסיק בזרועותיו (שלא זכיתי להבין איך הוא קשור לוויכוח הכללי שבניהם) מגיעים לדיון בכיסוי הראש ומכאן רוצה הרבי להוכיח שוב את מעלתן של ישראל.

הרבי מציין שכיסוי הראש אינו חמור כ"כ ככיסוי הערוה שהרי בזמן הש"ס "רוב העם היו רגילים לילך לפעמים הרבה בגילוי הראש" ודוקא בדורות האחרונים נתחדש חומר עניין כיסוי הראש.

וסיבת הדבר היא שבימים ההם כיסוי הראש היה בבחינת גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה ובוזה מתבטאת מעלתן של ישראל שכאשר ב"ד גוזר גזירה ואח"כ רואים שלא התקבלה הגזירה על הציבור בטלה הגזירה!

ומעיר הרב שבכל זאת יש הגבלה בדבר ומוכיח שב"ד שהתירו שני דברים לא רצו להתיר את השלישי כדי שלא יקראו בית דין מתיר.

כאן חוזר הרבי ומפנה את בקשתו מהרב בעניין הפסיקה שכן הוא הדבר גם בנוגע לגאולה ויה"ר שהקב"ה יתחשב בהחלטת הציבור שאינם יכולים לסבול עוד את הגלות ובפרט שהוא על פי פסיקת הרבנים ש"כבר כלו כל הקיצין" וכשיחזור ב"ד הגדול של לשכת הגזית יבררו אצלו כל הספיקות וגם את הספיקות בפס"ד הזה יבררו ויקבלו מיד.

אות יג.

הרב מוסיף לטעון שדוקא הרבי (שהוא בחינת משה רבנו שבדור) הוא זה שצריך לפסוק בספיקות הנ"ל כולל הספק שבפס"ד על הגלות.

לאחר שעונה הרבי (בחיוך) שהוא מנסה להגדיל את כבוד הרבנים היינו ליתן בידם את הסמכות לפסוק בעניין זה הוא מוסיף לבאר שהפסיקה חייבת לבוא על ידי הרבנים:

אצל משה רבנו ישאלו בנוגע לדברים שלמדו מפי השמועה ב"הלכה למשה מסיני" אבל בדברים שלמדים מן הדין באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן הדבר תלוי בדעת רוב הב"ד ובעניין זה רק הרבנים צריכים לפסוק.

שהרי משה ואהרון הם שנים וכאן צריך הכרעה של ב"ד הגדול של שבעים ואחד והוא תלוי בדעת הרוב "אחרי רבים להטות".

הציבור שאינם יכולים לסבול את גזירת הגלות, ובפרט שכן הוא גם פס"ד התורה, כפי שפוסקים הרבנים (כנ"ל ס"ח) שכבר "כלו כל הקיצין", וכבר הגיע הזמן של הגאולה האמיתית והשלימה, וכיון שיקויים היעוד "ואשיבה שופטין כבראשונה"¹⁰⁰, שיחזור ויעמוד ב"ד הגדול בלשכת הגזית, ישאלו ויבררו אצלם כל הענינים שנשאלו בספק, ויקבלו הפס"ד תיכף ומיד.

יג. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לספקות שיתעוררו בזמן המשיח, מצינו בגמרא שישאלו אצל משה ואהרן — ולדוגמא: "מתים לעתיד לבוא צריכים הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין (מהשאלות ששאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנניא), אמר להן... לכשיבוא משה רבינו עמהם"¹⁰¹, ומזה משמע שלא יצטרכו לטרוח לשאול אצל הסנהדרין, כיון שילכו מיד למשה רבינו?

[כ"ק אדמו"ר שליט"א (בחיוך): אני משתדל להגדיל את כבוד הרבנים... שיצטרכו לשאול אצלנו. הרב אליהו שליט"א: אבל יותר כדאי ללכת ישר למשה ואהרן מאשר ללכת לסנהדרין].

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אצל משה רבינו ישאלו בנוגע ל"דברים שלמדו מפי השמועה", "דברי קבלה" — שקיבלו ע"פ המסורה איש מפי איש עד משה רבינו, "הלכה למשה מסיני" — אם קיבל מסיני כך או כך; אבל ב"דברים שלמדו מן הדין", "באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן" — כיון שתלוי בדעת הרוכ של ב"ד הגדול, "אחרי רבים להטות"¹⁰², לא יועיל הבירור אצל משה רבינו, או משה ואהרן, שהם רק שנים,

הפסקה, כיון שמ"מ אין לכו רואה כו"⁹⁵.

הרב אליהו שליט"א: גם בנוגע לכיסוי הראש לא מהני שמכסה ראשו בידו, לפי שהיד והראש גוף א' ואין הגוף יכול לכסות את עצמו⁹⁶.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיסוי הראש אינו חמור כ"כ כמו כיסוי החלק התחתון, שהרי, בזמן הש"ס לא היו נוהגים כ"כ בכיסוי הראש, "שרוב העם היו רגילים לילך לפעמים הרבה בגילוי הראש"⁹⁷, ודוקא בדורות האחרונים (בזמן הב"י והרמ"א) נתחדש חומר הענין דכיסוי הראש, מצד מדת חסידות⁹⁸.

יש לומר, שבימים ההם הי' כיסוי הראש בבחינת גזירה שאין רוב הציבור יכול לעמוד בה, משא"כ בדורות האחרונים.

ולהעיר, שגם בענין זה רואים את מעלתם של ישראל לגבי התורה (כנ"ל ס"ו) — שכאשר ב"ד גזרו גזירה ונעשה דין בתורה, ואח"כ רואים שלא נתקבלה הגזירה בכל ישראל, בטלה הגזירה, היינו, שרוב הציבור מנצח את הב"ד!

הרב אליהו שליט"א: יש בכל זאת הגבלה בדבר, כדאיתא בגמרא⁹⁹ שלאחרי שהתירו שני דברים לא רצו להתיר דבר שלישי, כדי שלא יקראו "בית דינא שריא". אבל הפשט הוא — כפי שאומר כבוד הרב — שאם הציבור לא קיבל את הגזירה, אין כאן גזירה ותקנה מעיקרא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ויה"ר שבקרוכ ממש יתחשב הקב"ה בהחלטת

95) שו"ע אדה"ז או"ח סע"ד ס"ד.

96) שו"ע (ואדה"ז) או"ח סצ"א ס"ד.

97) שו"ע אדה"ז או"ח (מהדו"ת) ס"ב ס"ו.

98) ראה בארוכה פס"ד להצ"צ בתחלתו.

99) ע"ז לו, א. רמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ח.

100) ישע"י א, כו.

101) נדה ע, ב. וראה יומא ה, ב.

102) משפטים כג, ב. רמב"ם הל' סנהדרין רפ"ח.

מחדדי טפי הולכים אחר הרוב¹¹⁰, וגם
"מפני שנוחין ועלובין היו"¹¹¹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אבל,
הפס"ד שהלכה כב"ה אינו בגדר של
נבואה (ע"פ הבת-קול), אלא ע"פ
הכרעת הרוב כפי שלמדו ע"פ שכלם
ודעתם, באופן של שקו"ט ופלפול כו',
ע"פ הכללים שקיבלו ממשו רבינו (י"ג
מדות שהתורה נדרשת בהם), כללים
שאינם תלויים בדעת הרוב, להיותם מפי
הקבלה, ועליהם מיוסדת כל השקו"ט
והפלפול עד להכרעה ע"פ דעת הרוב.

יד. הרב אליהו שליט"א: יש
חקירה בנוגע לחיוב קרבנות לעתיד
לבוא על דברים שנעשו בזמן הזה¹¹²:
מחד גיסא — נעשית הכפרה בזמן הזה
ע"י לימוד סדר קרבנות, כדברי הגמרא
במסכת מגילה¹¹³ "אמר אברהם לפני
הקב"ה רבש"ע שמא ח"ו ישראל
חוטאים לפניך... אמר לו קחה לי עגלה
משולשת וגו'¹¹⁴... בזמן שאין ביהמ"ק
קיים מה תהא עליהם, אמר לו, כבר
תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן
שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו
מקריבין לפני קרבן ("כל העוסק בתורת
חטאת כאילו הקריב חטאת"¹¹⁵) ומוחל
אני על כל עוונותיהם", אבל לאידך גיסא
— מצינו שרבי ישמעאל "כתב על
פנקסו לכשיכנה בית המקדש אביא
חטאת שמינה"¹¹⁶, שמזה משמע

אלא יש צורך בהכרעת הרוב דב"ד
הגדול של שבעים ואחד.

[ובכגון-דא לא מהני מעלת הנבואה
דמשה רבינו, שהרי אין נביא רשאי
לחדש דבר, כיון שהתורה "לא בשמים
היא"¹⁰³.

וזה שמצינו "נביאים" בשלשלת
קבלת התורה, כמ"ש¹⁰⁴ "משה קיבל
תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע
לזקנים וזקנים לנביאים" — אין זה
בתור נבואה, אלא שנמסרה להם הקבלה
ממשה רבינו, והם מסרו הקבלה
("ונביאים מסרוה") לאנשי כנסת
הגדולה].

ומטעם זה יש מקום לשינויים בדיני
התורה שנקבעה בהם ההלכה ע"פ דעת
הרוב כב"ד הגדול — ע"פ דעת הרוב
של כ"ד הגדול שבימות המשיח,
כמ"ש¹⁰⁵ "אל השופט אשר יהי בימים
ההם", "אינך חייב ללכת אלא אחד בית
דין שבדורך"¹⁰⁶, ואם דעת הרוב כב"ד
הגדול שבימות המשיח תהי שונה
מדעת הרוב כב"ד הגדול שבדורות
שלפנ"ז, תקבע ההלכה כדעת הרוב
דב"ד הגדול שבימות המשיח.

ועפ"ז יש לבאר מ"ש בכתבי
האריז"ל¹⁰⁷ שלעתיד לבוא תהי הלכה
כב"ש — כיון שב"ד הגדול שבימות
המשיח יעמוד למנין, ודעת הרוב תהי
כב"ש¹⁰⁸.

הרב אליהו שליט"א: ב"ש "מחדדי
טפי"¹⁰⁹, ולכן הוצרכו לבת קול שהלכה
כב"ה שהם הרוב, כלומר, אף שהמיעוט

(110) ראה תוד"ה כאן — עירובין ו, סע"ב.
תוד"ה רבי יהושע — יבמות שם. תוד"ה לא בשמים
— ב"מ נט, ב.

(111) עירובין יג, ב.
(112) ראה פני דוד פ' ויקרא. ראש דוד ונחל
קדומים פ' צו. שו"ת יוסף אומץ סס"ה ס"ג. וראה
בארוכה שו"ת לב חיים (לר"ח פלג"ח) או"ח סכ"ט.
(113) לא, ב. וש"נ.
(114) לך לך טו, ט.
(115) מנחות בסופה.
(116) שבת יב, ב.

(103) רמב"ם הלי' יסוה"ת רפ"ט.

(104) אבות רפ"א.

(105) שופטים יז, ט.

(106) רמב"ם הלי' ממרים רפ"ב.

(107) מק"מ לזח"א יז, ב. ועוד.

(108) ראה בארוכה קונטרס בענין תורה חדשה

מאתי תצא (קה"ת תנש"א) ס"ז.

(109) יבמות יד, א.

בעניין זה אין משמעות למעלת הנבואה של משה ואהרן שהרי מדובר בדין תורה שצריך להיפסק כאן ו"לא בשמים היא".

זה שמצינו שישנם נביאים בשלשלת קבלת התורה הוא אינו מצד הנבואה שבהם אלא שנמסרה להם הקבלה ממשה רבנו והם מסרוה לאנשי כנסת הגדולה.

לכן יש מקום לשינויים בדיני התורה שנקבעו על פי הרוב כאשר יקום ב"ד שבימות המשיח ויתברר שדעת הרוב שם היא שלא כמו דעת הרוב בבית דין שקדם לו שאנו מחויבים לנהוג אחר בית דין שבדורנו "אל השופט אשר יהיה בימים ההם.

ועפ"ז יובן המובא בכתבי האריז"ל שלעתיד לבא תהיה הלכה כב"ש כי בב"ד הגדול שיעמוד למניין בימות המשיח

תהיה דעת הרוב כב"ש.

היוצא מדבריו שמי שצריך לפסוק בעניין הגאולה הם הדיינים כאן בעוה"ז היינו הרב אליהו ובית דינו.

ושואל הרב לדברכם שהפסק צריך להיות כאן ולא בשמים הרי כל מה שהיה הפסק כב"ה הוא בגלל הבת קול שהכריזה הלכה כב"ה.

על כך עונה הרבי שבכ"ז הפס"ד אינו נבואה אלא שנקבע על פי דעת הרוב ועל פי הבנת שכלם ודעתם בשקו"ט ובהכרעת הרוב.

אות יד.

בהמשך לדברי הרבי לעיל שציטט את הרבי הקודם שישראל כבר עשו תשובה, ושברגע שהרבנים יפסקו על הגאולה שתבוא, הרי טומאה הותרה בציבור והדבר יגרום טהרה בישראל תיכף ומיד עוד לפני שיבוא משיח,

רוצה הרב לברר איך יכולה להיות גם כפרה על עם ישראל קודם שיבנה בית המקדש.

ומזכיר שיש חקירה וספק בדבר אם הכפרה יכולה להיעשות על ידי לימוד סדר הקרבנות או שכמו שמצינו אצל רבי ישמעאל ש"כתב על פנקסו לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה" שמכאן משמע שהעיסוק בתורת הקרבנות הוא רק כאילו הקריב קרבן ולא פוטר את החיוב להביאו לכשיבנה בית המקדש.

על כך משיב הרבי שחיוב הקרבן הוא אמנם כשיבנה בית המקדש אבל עוד לפני כן תשובת ישראל היא בשלמותה

על ידי הקריאה והעסק בתורת הקרבנות ועל ידי זה ישנה התשובה בשלמות עד לתשובה כזו שעל ידה באה הגאולה.

להוכחת דבריו כאן אומר הרבי שהלא דברים קל וחומר ומצינו חידוש עוד יותר גדול שהרי גיור בזמן בית המקדש היה מצריך קרבן מילה וטבילה ואילו היום הדין הוא שגר צריך מילה וטבילה אבל קרבן יביא לכשיבנה בית המקדש מכל מקום כרגע הרי הוא גר גמור לכל דבר ועניין. ויתרה מכך גם לכשיבנה בית המקדש הרי הוא גר גמור עוד קודם שיביא קרבן ומותר לאכול בקדשים והקרבן הוא עניין בפני עצמו. אות טו.

הרב ממשיך להציג עניין נוסף שעלול להיות מכשול לכפרה עוד קודם שיבנה בית המקדש כי מה שנראה לאדם היום כדבר שאין בו איסור מצד השיעור הקטן שלו, עלול להתברר אח"כ כדבר שיש בו איסור כי יכול בית דין שיתחדש בימי הבית החדש הלכה שחייב קרבן על כזית קטן. **ועונה הרבי** שאין לחשוש לכך כי גם כשאין חיוב קרבן אין אדם אוכל חצי שיעור שהרי הוא יודע שחצי שיעור אסור מהתורה.

כאן מציג הרב ספק שלכאורה אינו קשור לכל מהלך היחידות ופשיטא שהקשר שלו עמוק הרבה יותר מהקשר השטחי של עיסוק בפן נוסף של חצי שיעור, וכל דבריו של הרב כאן הם המשך לצורך בכפרה על ישראל.

בטרם אכתוב את שנראה לעניות דעתי לפרש כאן, שהוא דבר נורא וממנו רואים עומק וחומרת הדין ומה שכתוב בספרים הקדושים שהדיינים בבית דין של מעלה הם אנשים רחמנים וצדיקים אבל חייבים לפסוק על פי דין תורה. צריך להזכיר שהרב זצוקל"ה היה ידוע בגודל רחמנותו ואהבתו העצומים לכל יהודי ויהודי עד שהיה יכול לעמוד שעות בתפילה כדי לבטל גזירה על יהודי זה או אחר ולמסור נפשו ממש על ביטול עניין קשה שנגזר על אדם הכי פשוט.

אלא שכאן הרב הוא בתפקיד דיין בבית דין ומתוקף כך הוא חייב לברר היטב איך בדיוק תעשה הכפרה על עם ישראל וזוהי **השאלה המסתתרת בדברי הרב**: הרי ידוע ש"מה שהקב"ה עושה הוא מצוה לישראל לעשות" וכיון שכך, צריך לברר האם יכול הקב"ה לכפר על ישראל בעוד "הכאה שאין בה שווה פרוטה" היינו ייסורין קלים המזככים את עמ"י לפני הגאולה. והספק בזה הוא: אם הכאה שכזו מצטרפת להכאה הקודמת, מחייבת בתשלומין, ופוטרת ממלקות סימן שהיא מותרת שהרי נפטר ממלקות. ומכיון ש"מה שהוא עושה הוא מצוה לישראל לעשות" "יכול" כביכול הקב"ה להביא עוד קצת ייסורים קלים על ישראל כדי לכפר עוונותיהם שיהיו ראויין לגאולה.

אבל אם לא תצטרף ההכאה השנייה ולא תפטור את חיוב המלקות, סימן שהדין הוא שיש איסור בהכאת חברו גם באופן כזה ולכן גם הקב"ה לא יעשה זאת.

על כך עונה הרבי: פשיטא שהוא אסור כי גם חיוב של פחות משווה פרוטה יש בו איסור שגם חצי שיעור אסור מהתורה כי כל הדין שלא מתחייב על חצי שיעור הוא לעניין תשלומין אבל איסור בוודאי שישנו בדבר.

מעיר הרב שיש חילוקי דעות בעניין זה אם חצי שיעור האסור מהתורה הוא רק באיסורי אכילה או שהוא בכל דבר.

שמותר באכילת קדשים (ובתו יכולה להנשא לכהן שימשש בכהונה כשיבנה ביהמ"ק בתחלת ימות המשיח, ש"בונה המקדש"¹²⁵), עוד לפני שהביא קרבן. כי, הגיור שהתגייר בזמן הזה הוא גיור גמור, והקרבן הוא חיוב בפ"ע.

טו. הרב אליהו שליט"א: גם בנוגע לשיעורים יתכן שינוי לעתיד לבוא — כפי שמצינו במסכת יומא¹²⁶ שהאוכל פחות מכזית בזמן הזה יכתוב כשיעור הזה אכלתי, שמא יבנה בית המקדש בימיו ויתחדש בית דין ותתחדש הלכה ויאמרו שחייב קרבן על כזית קטן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שיעורים הו"ע בפ"ע, כי, גם כשאנו חייב קרבן, מפני שאכל פחות מכשיעור, ה"ז דבר איסור, כיון שהשיעור הוא רק לגבי עונש, אבל האיסור הוא בתקפו גם בפחות מכשיעור, שהרי חצי שיעור אסור מן התורה¹²⁷.

הרב אליהו שליט"א: נסתפקתי באדם שהכה את חבירו הכאה שאין בה שוה פרוטה שלוקה (משא"כ בהכאה שיש בה שוה פרוטה, שמשלם ואינו לוקה)¹²⁸, אם יכול לחזור ולהכותו הכאה שאין בה שוה פרוטה, באופן ששתי ההכאות יצטרפו לשוה פרוטה, וישלם שוה פרוטה ויפטר ממלקות, או שכל הכאה בפ"ע גורמת חיוב מלקות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: השיעור דשוה פרוטה הוא בנוגע לחיוב תשלומין, אבל גם בפחות מכשיעור שאין חיוב תשלומין ישנו איסור, כאמור, שגם חצי שיעור אסור מן התורה.

הרב אליהו שליט"א: יש חילוקי דעות אם האיסור של חצי שיעור הוא

שהעסק בתורת קרבנות הוא רק כאילו הקריב קרבן, אבל אין זה פוטר חיוב הקרבן כשיבנה ביהמ"ק.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: חיוב הקרבן הוא כשיבנה ביהמ"ק, אבל ברגע שלפנ"ז, התשובה היא בשלימותה ע"י הקריאה והעסק בתורת הקרבנות באופן ד"ונשלמה פרים שפתינו"¹¹⁷, "ונשלמה" (גם) מלשון שליוחות¹¹⁸, כך, שגם התשובה היא בשלימות, היינו, שיש לו את כל המעלות של בעל-תשובה גמור, כולל גם המעלה שעל ידה באה הגאולה¹¹⁹, ועד ש"משיח אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא"¹²⁰, שגם אצל צדיקים תהי' מעלת התשובה.

וחידוש מיוחד בענין זה — בנוגע לגיור:

גיור בזמן שביהמ"ק ה' קיים נעשה ע"י מילה וטבילה וקרבן, ואילו "בזמן הזה שאין שם קרבן צריך מילה וטבילה, וכשיבנה ביהמ"ק יביא קרבן"¹²¹, ואעפ"כ, ה"ה "גר גמור" לכל דבר.

הרב אליהו שליט"א: דין זה למדים ממ"ש¹²² "וכי יגור אתכם גר גו' לדורותיכם", "אע"ג דליכא מקדש"¹²³.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: והחידוש בזה¹²⁴ — שלא זו בלבד שבזמן הזה דינו כ"גר גמור" לכל דבר, אלא גם כשיבנה ביהמ"ק ה"ה "גר גמור" לכל דבר, ועד

(117) הושע יד, ג. וראה שו"ע אדה"ז אר"ח (מהרד"ת) סוס"א.

(118) ראה לקו"ת פ' ראה ל, רע"ג. ובכ"מ.

(119) ראה סנהדרין צז, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(120) ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(121) רמב"ם הל' איסורי ביאה פי"ג ה"ה.

(122) שלח טו, יד. כריתות ט, א.

(123) פרש"י כריתות שם.

(124) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 160 ואילך.

וש"נ.

(125) רמב"ם הל' מלכים רפ"א.

(126) פ, א.

(127) שם עז, א.

(128) כתובות לב, ב. וש"נ.

ועל זה נאמר לו "המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת"¹³⁸, לרמז שהציווי ה' גם על פחות משיעור, כל משמעות אכילה, אפילו כל שהוא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יתירה מזה מצינו בפוסקים — ש"משהו אין לו שיעור ויכול הוא להתפשט ולהתחלק לאלפי אלפים משהויין"¹³⁹.

הרב אליהו שליט"א: דין זה נוגע במיוחד לחמץ בפסח שאיסורו בכל שהוא, גם משהו דמשהו.

טז. הרב אליהו שליט"א: הרדב"ז¹⁴⁰ כותב שהטעם שהחמירה תורה בחמץ יותר משאר כל איסורים, הוא, מפני שחמץ בפסח¹⁴¹ רומז ליצה"ר. ועפ"ז יש לבאר גם מ"ש¹⁴² "כי כל שאור גר' לא תקטירו", "כל" דייקא, אפילו כל שהוא — שקרבן לה' אסור להקריב ממנו (לא רק בפסח, אלא) גם בכל השנה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מלבד בחג השבועות, שבו מקריבים שתי הלחם מן החמץ¹⁴³ (אף שאינם קריבים על המזבח, ועליהם נאמר¹⁴⁴ "קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואל המזבח לא יעלו"¹⁴⁵).

וענינו בעבודת האדם¹⁴⁶ — שאיסור חמץ הוא משום גאווה, אבל בעניני

בכל דבר או באכילה בלבד¹²⁹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מדברי רבינו הזקן¹³⁰ משמע שהאיסור חצי שיעור הוא לא רק במידי דאכילה (שמפורש בקרא), אלא גם בשאר איסורים, וזיל בתר טעמא, שהשיעור אינו אלא בנוגע לכמות האיסור, אבל מהות האיסור הוא בתקפו גם בפחות מכשיעור.

הרב אליהו שליט"א: כך משמע גם מדברי רש"י במסכת שבת¹³¹ — "וכי מותר לאפות פחות מכשיעור", "נהי דחיוב חטאת ליכא איסורא מיהא איכא, דקיי"ל חצי שיעור אסור מן התורה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יש דבר פלא במהר"ם חלאווה¹³² — שס"ל שפחות מחצי שיעור אינו אסור מן התורה¹³³. אבל זוהי דעת יחיד, ודעת רוב הפוסקים שחצי שיעור לאו דוקא, אלא גם פחות מחצי שיעור, אפילו כל שהוא, אסור מן התורה¹³⁴.

הרב אליהו שליט"א: בעל יושב אהלים¹³⁵ מאריך בביאור דברי המדרש¹³⁶ על הפסוק¹³⁷ "היא נתנה לי מן העץ ואוכל", "ואכלתי אין כתיב כאן אלא ואוכל, אכלתי ואוכל", דלכאורה תמוה, "פה קדוש יאמר דבר זה" — ש"אכלתי" פחות משיעור, "ואוכל" פחות משיעור (בהפסק כדי אכילת פרס).

(138) ש.פ. יא.

(139) שו"ע אדה"ז או"ח סתמ"ז ס"ז. וראה

לקר"ש חכ"ט ע' 156. וש"נ.

(140) שו"ת ח"ג סתתקע"ז. הובא בשמחת הרגל

להחיד"א "לימוד א"י".

(141) משא"כ בשאר ימות השנה, כפי שמחלק

בוהר (ח"ב קפג, סע"א ואילך) בין התקופה דימי

הפסח לשאר ימות השנה.

(142) ויקרא ב, יא.

(143) אמור כג, יז. מנחות נב, ב.

(144) ויקרא ב, יב.

(145) רמב"ם הלי' מעשה הקרבנות פי"ב ה"ג.

(146) ראה לקר"ש חכ"ב ס"ע 31 ואילך. וש"נ.

(129) ראה אנציק' תלמודית ערך חצי שיעור ס"ג (ע' תריח ואילך). וש"נ.

(130) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סש"מ ס"ד. סש"ב בקר"א. חר"מ ריש הלי' גזילה וגניבה.

(131) עד, א.

(132) פסחים מד, ב (ד"ה לר"ע).

(133) ראה גם פס"ד להצ"צ יו"ד סס"ו ובהערותי

לשם (תכו, ב). וראה לקוטי לוי"צ אג"ק ע' שכה.

(134) ראה אנציק' תלמודית הנ"ל ע' תר. וש"נ.

(135) ר"פ בראשית.

(136) ב"ר פי"ט, יב.

(137) בראשית ג, יב.

והרבי מביא את פסיקתו של האדמו"ר הזקן שחצי שיעור אסור מהתורה בכל עניין. כאן רואים בעליל איך שהרב שמח ותומך בדעת הפוסקים שהביא הרבי שחצי שיעור אסור מהתורה ואז מביא גם הוא ראייה ממסכת שבת שחצי שיעור אסור מהתורה ופשיטא שאת הראיה מהגמרא בשבת ידע הרב גם קודם שאמר הרבי את פסק האדמו"ר הזקן... גם לאחר שמזכיר הרבי שהמהר"ם חלאווה הסובר שחצי שיעור אינו אסור מהתורה הוא דעת יחיד, רוצה הרב לתמוך בדעתו של הרבי הנוגעת להבאת הגאולה על ישראל שלא על ידי ייסורין ומביא מצידו גם את בעל ה"יושב אהלים" הפוסק שחצי שיעור אסור מהתורה. ומוסיף הרבי שמצינו שמהו אין לו כל שיעור ויכול להתפשט ולהתחלק לאלפי אלפי משוהיין. אות טז.

הרב אומר שדין זה נוגע לחמץ בפסח ומביא את הרדב"ז הכותב שהטעם מדוע החמירה תורה בחמץ יותר משאר כל איסורים הוא מפני שחמץ רומז ליצה"ר ונראה שרוצה לרמז שבעניין היצה"ר צריך להעבירו לגמרי מן העולם לפני הגאולה.

על כך עונה הרבי שהדבר נכון חוץ מחג השבועות שאז מקריבים חמץ כי שבועות הוא מ"ת ובעניין התורה צריך שיהיה "ויגבה לבו בדרכי ה'" ויהודי גאה בכל תוקף שזכה לקבל את התורה ולברר את הדינים שבה עד כדי שבתור הוראת שעה ניתן לו הכח להיות "בעל הבית" על התורה. ובנוגע ליצה"ר שיש לבטלו יה"ר שיקויים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ של ישאר אפילו "רוח" בלבד.

הרב אומר שרק אחרי שיתבטל יצה"ר תתגלה רוח הקדושה "רוח אפינו משיח ה'" ועונה הרבי שרוחו של מלך המשיח נרמזת עוד לפני הבריאה שהרי כתוב "ורוח אלקים מרחפת על פני המים" ואומר על כך המדרש "זו רוחו של מלך המשיח". בשלב זה של היחידות אנו עומדים אחרי שהרבי הוכיח:

- א. שאחר מתן תורה יש מעלה רק לעשרה יהודים גם אם אינם עוסקים בתורה.
  - ב. שישראל קדמו לתורה במעלתן ולא רק בזמן בריאתן.
  - ג. שצריך שיהיה הגוף בריא כדי לקיים תורה ומצוות ולא להיפך.
  - ד. שאין שום אפשרות שתהיה הבהמה במעלה גבוהה יותר מישראל והדרגה הגבוהה ביותר אליה יכולה להגיע הבהמה היא שיראל ילמדו ממנה בנוגע לקיום תומ"צ.
  - ה. שדווקא ב"ד כאן בעוה"ז הוא שיכול לפסוק בעניין הגאולה שתבוא ו"לא בשמים היא".
  - ו. שפסיקת הרבנים תפעל טהרה בישראל עוד לפני הזאת אפר הפרה אדומה.
  - ז. שגם יהודי פשוט יכול להמליך את הקב"ה על העולם ולא על ידי חידוש תורה.
  - ח. שגם הכאה שאין בה שווה פרוטה אסורה מהתורה.
  - ט. שגזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה (כמו הגלות) בטלה מעצמה.
  - י. שהכפרה על ישראל יכולה להיות עוד קודם שיבנה המקדש על ידי העסק בלימוד הקרבנות. ועתה אחרי שמובטח שגם רוח הטומאה תעבור מן הארץ מסכים הרב שצריך להחליט ולפסוק שהמשיח צריך לבוא מיד! והרבי אומר מיד ממש!
- וכאן אומר הרב משפט שרב הסתום בו על הנגלה: מיד דיין, לא לפי שאחרים מבינים, אלא לפי הפס"ד שלנו.
- מהו "מיד" דיין? מי הם האחרים? מהו ה"מיד" של אחרים? דברים אלו נשאר חתומים.

עד כאן עיקר היחידות המסתיימת בהסכמתו של הרב שצריך לפסוק על ביאת המשיח והמשך היחידות נוגע לאנשים נוספים המעלים עניינים אחרים.

שאמר כבודו (לעיל ס"ג) שישראל (שמשיח הוא גואלן של ישראל) הם למעלה מהתורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ויש להוסיף בדיוק הלשון "על פני המים" — מלשון פנימיות, שישראל הם למעלה גם מהפנימיות דהמים.

יז. הרב אליהו שליט"א: צריכים להחליט ולפסוק שהמשיח צריך לבוא מיד!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מיד ממש. הרב אליהו שליט"א: מיד דידן, לא לפי שאחרים מבינים, אלא לפי הפס"ד שלנו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אין מה לחכות יותר, כיון שכבר סיימו כל עניני העבודה, וכבר עשו תשובה, ואין הדבר תלוי אלא בביאת משיח עצמו. — "אין הדבר תלוי אלא בתשובה" הי' לפני משך זמן, אבל עכשיו (לאחרי שכבר עשו תשובה) אין הדבר תלוי אלא בביאת משיח עצמו. כל מה שצריך זה שיבוא משיח בפועל ממש, "מראה באצבעו ואומר זה"¹⁵⁴, זה משיח צדקנו!

וכפרט בבואנו ממוצאי שבת קודש (יום ראשון), "סעודתא דדוד מלכא משיחא"¹⁵⁵, היינו, שמקשרים את ביאת דוד מלכא משיחא עם סעודה גשמית בשביל הגוף הגשמי, שבזה מודגשת גם שייכותה של הגאולה לגוף הגשמי, ועאכ"כ בנוגע להנשמה.

הרב אליהו שליט"א: גם במתן תורה מצינו ש"הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס"¹⁵⁶, ומפרש רש"י "שישמח בו במאכל ומשתה", כלומר,

קדושה שאני, ואדרבה: לא זו בלבד שגאווה מותרת בעיני קדושה, אלא עוד זאת, שהגאווה בעיני קדושה הו"ע טוב וחיובי, כמ"ש¹⁴⁷ "ויגבה לבו בדרכי ה'".

וענין זה מודגש במיוחד בחג השבועות (שבו מקריבים שתי הלחם מן החמץ), "זמן מתן תורתנו" — שיהודי גאה בכל התוקף שזכה לקבל את התורה, וזכה לבורר ולפסוק דינים בתורה, ולא עוד אלא שבתור הוראת שעה ניתן לו הכח להיות בעה"ב על התורה ללא כל הגבלות (כנ"ל ס"ו).

ויה"ר — והוא העיקר — שבקרוב ממש יתבטל לגמרי הענין הבלתי-רצוי שבחמץ שרומז ליצה"ר, כמ"ש¹⁴⁸ "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", שלא ישאר (לא רק "משהו", אלא) אפילו "רוח" בלבד.

הרב אליהו שליט"א: ואז תגלה רוח הקדושה — "רוח אפינו משיח ה"¹⁴⁹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: על זה נאמר כבר בהתחלת הכריאה "ורוח אלקים מרחפת על פני המים"¹⁵⁰, כדאיחא במדרש¹⁵¹ "זה רוחו של מלך המשיח".

ולהעיר, שרק לאח"ז נאמר "ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור"¹⁵², היינו, שעוד לפני שנברא אור בעולם היתה כבר "רוחו של מלך המשיח"!

הרב אליהו שליט"א: "מים" רומז על התורה, "אין מים אלא תורה"¹⁵³, וכיון ש"רוחו של משיח" היא "על פני המים", ה"ז למעלה מהתורה — כפי

(147) דה"ב יז, ו.

(148) זכר"י יג, ב.

(149) איכה ד, כ.

(150) כראשית א, ב.

(151) ביר פ"ב, ד, פ"ח, א.

(152) שם, ג.

(153) ב"ק יז, א, ושי"ג.

(154) ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פרש"י

בשלה טו, ב.

(155) סידור הארז"ל במקומו. ועוד.

(156) פסחים סח, ב.

דבר יפה מאד: הכלל הוא שהלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני¹⁶⁰, ואעפ"כ, כפלוגתת רב ושמואל אם עילאה גבר או תתאה גבר, ההלכה היא (לא כרב שס"ל עילאה גבר, אלא) כשמואל ש"תתאה גבר¹⁶¹. ועל זה אומרים להקב"ה: רבש"ע, תמיד הלכה כמותך (עילאה גבר), אבל כאן ההלכה היא ש"תתאה גבר, ולכן "השיכנו ה'", כדברי כנס"ג.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: והעיקר — שיקויים בפועל תיכף ומיד ממש, ולא לחכות עד שנבוא לארץ ישראל, (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך, ואמר:) אע"פ שכבודו נמצא כעת בחוץ לארץ, ובודאי לא יקפיד על כך שהגאולה תבוא תיכף ומיד, כשנמצא בחוץ לארץ, ויצטרך אח"כ להטלטל ולעלות לארץ ישראל.

יח. הרב אליהו שליט"א: מחר בלילה מתחילים לומר בארץ ישראל "ותן טל ומטר", משא"כ בחו"ל מתחילים לומר "ותן טל ומטר" ששים יום לאחר תקופת תשרי¹⁶². ויש שאלה איך נוהג בן ארץ ישראל שנמצא בחו"ל, כמוני עתה, כמנהג א"י או כמנהג חו"ל.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין זה יש חילוקי דעות בפוסקים¹⁶³. — איך נוהג כת"ר עתה בהיותו בחוץ לארץ?

הרב אליהו שליט"א: אני אנהג כדעת הרדב"ז¹⁶⁴ (אף שהחיד"א¹⁶⁵ חולק על זה¹⁶⁶) שכן א"י שנמצא בחו"ל נוהג כמנהג א"י, כיון שכוונתו בברכת השנים

אע"פ שמתן-תורה הו"ע רוחני, מ"מ, צ"ל בו גם שמחת הגוף.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ויתירה מזה — כמבואר בתורת חסידות חב"ד שלעתיד לבוא תהי' הנשמה ניוזנית מן הגוף¹⁵⁷. הסדר בזמן הזה הוא שהגוף מקבל חיותו מן הנשמה, אבל לעתיד לבוא, כשיתבררו כל הענינים ויתעלו לשרשם ומקורם, תתגלה מעלת הגוף על הנשמה, שהנשמה תהי' ניוזנית מן הגוף (ובזה מודגשת עוד יותר גודל החשיבות דבריאות הגוף, כנ"ל ס"ד).

והעיקר — שיהי' כן בפועל ממש, באופן ש"מראה באצבעו ואומר זה", ותיכף ומיד ממש, כפי שהנני חוזר ומדגיש כמ"פ שלא זו בלבד שסוף הגאולה לבוא, אלא שהגאולה עומדת כבר על טף הפתח, ומחכה לכל אחד ואחת מישראל שיפתח את הדלת ויסחוב את הגאולה לתוך החדר!!

הרב יעקב שי' קצין: בנוגע לגאולה יש פלוגתא בין הקב"ה וכנס"י: הקב"ה אומר "שובו אלי ואשובה אליכם"¹⁵⁸, וכנס"י אומרת "השיכנו ה' אליך ונשובה"¹⁵⁹. וכיון שיחיד ורבים הלכה כרבים, ההלכה כמו כנס"י שצ"ל "השיכנו ה' אליך ונשובה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הכלל "אתרי רבים להטות" הוא גם בפלוגתא במתיבתא דרקייעא, ואפילו בפלוגתא בין הקב"ה ומתיבתא דרקייעא, ועאכו"כ כשישנו פס"ד של כנ"י בב"ד של מטה, בודאי שהלכה כמותם.

הרב אליהו שליט"א: בנוגע לפלוגתא בין הקב"ה וכנס"י, "שובו אלי" או "השיכנו ה'", כותב הבן איש חי

(160) בכורות מט, רע"ב. וש"נ.

(161) פסחים עו, רע"א ובפרש"י.

(162) טוש"ע ואדה"ז אר"ח רסק"ז.

(163) פ"ר"ח אר"ח שם סק"ב. וראה כף החיים שם

סק"א. וש"נ.

(164) סנ"ח. הובא בפר"ח שם.

(165) ברכ"י שם סק"ה.

(166) משא"כ אם יצא מא"י לאחר שהתחיל

לומר ותן טל ומטר, מודה גם החיד"א שממשיך לומר

כמנהג א"י (שם סק"ו).

(157) ראה הנסמן בלק"ש ח"כ ע' 44, וחכ"א ע'

88.

(158) מלאכי ג, ז.

(159) איכה בסופו.

והעצה לזה — שתבוא הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד, ואז תהי' ברכת כהנים בבית המקדש, ובשם המפורש¹⁷⁰ (לאחרי שילמדו את הכהנים איך לבטא שם המפורש).

יט. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לביהמ"ק — לא צריכים לחכות עד שיבנוהו (כדעת הרמב"ם¹⁷⁵ שמישיח "בונה המקדש"), כיון ש"מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים" (כדעת רש"י ותוספות¹⁷¹). כ"ק אדמו"ר שליט"א: ולכן יכול להתגלות ולבוא גם בלילה¹⁷², עתה ממש.

הרב אליהו שליט"א: ואז יקויים היעוד¹⁷³ "לילה כיום יאיר", כפי שהי' ביצי"מ¹⁷⁴. — צריכים לפסוק שתבוא הגאולה ממש

כ"ק אדמו"ר שליט"א: תיכף ומיד ממש, ברגע כמימרא, ובמעשה בפועל ממש, שאז אין מקום לפלפול ושקו"ט ומחלוקת שצריך להכריע כדעת הרוב, ע"ד מארז"ל¹⁷⁵ "אין למדין הלכה כו' עד שיאמרו לו הלכה למעשה".

הרב אליהו שליט"א: רצוני לקבל ברכה מכבודו שהקב"ה יזכה אותנו "לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא"¹⁷⁶, "שלא נכשל בדבר הלכה"¹⁷⁷, וכשאקבל ברכה כזו, נפסוק הלכה בנוגע לגאולה (עם היותה ענין על-טבעי) שמישיח צדיק לבוא מיד, ויבוא מיד.

היא על פרנסתו בארץ ישראל, מקומו הקבוע, ולא בנוגע למקום שנמצא בו באופן זמני.

[דובר גם אודות בן א"י שמשמש שליח ציבור — אם יש מקום לחלק בין תפלת לחש לחזרת הש"ץ, שבתפלת לחש יאמר כבא", ובחזרת הש"ץ יאמר כבחור¹⁶⁷ (ובפרט ע"פ הקבלה שיש כוונות מיוחדות בתפלת לחש וכוונות מיוחדות בחזרת הש"ץ), אע"פ שהטעם שהש"ץ מתפלל בלחש הוא כדי שתהא תפלתו סדורה בפיו, שיכין את עצמו להתפלל בציבור].

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בקהילה של הרב העכט (שנמצא כאן), יש ענינים שנוהג כמנהג הספרדים בארץ הקודש. הרב אליהו שליט"א: בא' הבתי-כנסיות נוהגים גם לברך ברכת כהנים בכל יום.

[דובר גם אודות מנהג הספרדים לעלות לדוכן גם בתפלת נעילה ביוה"כ, וכן בשאר ימי התעניות כשמתפללים מנחה סמוך לשקיעת החמה. ונזכר גם שיש המקפידים שהכהנים יטבלו במקוה לפני שנושאים כפיהם, ובהמשך הדברים נזכר גם ע"ד חילוקי המנהגים בין ספרדים לאשכנזים בנוגע לנשיאת כפים דהש"ץ כשיש עוד כהנים מלבדו, וכן בנוגע לכריעת הש"ץ באמירת "והכהנים" בסדר עבודה ליוה"כ].

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אשרי חלקם של הספרדים שזכו לנשיאת כפים בכל יום (לא רק ביו"ט)¹⁶⁸. — רבינו הזקן רצה להנהיג שגם בתור"ל יקיימו מצות נשיאת כפים בכל יום, ולאחרי ההשתדלות לא עלה בידו שהציבור יקבל תקנה זו¹⁶⁹.

170) סוטה לח, א. רמב"ם הל' נשיאת כפים פ"ד ה"א.

171) סוכה מא, סע"א. ועוד.

172) פרש"י ותוס' שם.

173) תהלים קלט, יב.

174) ז"י"ב לח, א. וראה בהנסמן בנצו"ז שם.

175) ב"ב קל, ב.

176) יומא כו, א.

177) ברכות כח, ב.

167) ראה ברכ"י שם סק"ח.

168) ראה גם התועדויות תשמ"ה ח"ה ע' 3107.

תשמ"ו ח"ב ע' 841.

169) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 448.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בתורת
החסידות מובא שבמקום שרצונו של
אדם שם הוא נמצא¹⁸¹.

וידועה הראי' מהלכות עירובין —
"שדעתו של אדם ודירתו במקום
מזונוותיו הוא, וכיון שמוזונוותיו מונחים
שם ביה"ש, ה"ז כאילו הוא עצמו שבת
שם, ויכול להלך למחר ממקום עירובו
אלפי אמה לכל רוח אע"פ ששבת ולן
בבית"¹⁸².

אין ספק בידי שגם כשכבודו נמצא
כאן, מחשבתו בארץ ישראל, בציון
וירושלים, ובמקום שמחשבתו של אדם
שם הוא נמצא. ויה"ר שימשיך מקדושת
ארץ ישראל גם בחו"ל, וכ"ש וק"ו
באנשי חו"ל.

כ. במענה לבקשתו של הרב אליהו
שליט"א לברכת רפואה שלימה עבור
הרב יהודה צדקה שליט"א¹⁸³, הזכיר
כ"ק אדמו"ר שליט"א את זכותו
שהעמיד תלמידים הרבה, כהוראת
המשנה¹⁸⁴ "והעמידו תלמידים הרבה",
שקיימה בפועל במשך שנים רבות.
ואח"כ אמר:

תורה מביאה רפואה לעולם¹⁸⁴. ויה"ר
שתהי' רפואה קרובה וגם שלימה בקרוב
ממש לכל בני" בכל מקום שהם, ועד
להרפואה הכי עיקרית (בהוספה על
רפואה כפשוטה) — רפואת הגלות —
עיי"ז שמוסיפים ב"גלות" אות אל"ף,
שרומזת לאלופו של עולם, ונעשה
מ"גלות" "גאולת"¹⁸⁵, גאולת כל בני"י
בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בפועל
ממש.

ובפרט שיש לכם בית-דין שיש בו גם
כהן (הרב שפירא שליט"א), כפס"ד
הרמב"ם¹⁷⁸ ש"מצוה להיות בסנהדרין
גדולה כהנים ולוים" (אע"פ ש"אם לא
מצאו אפילו היו כולם ישראלים הרי זה
מותר"), והרי כל הענינים דלעת"ל יהיו
באופן של מצוה מן המובחר (כפי
שאומרים אצלנו: "לכתחילה אריבער"),
ועאכ"כ בהלכות הקשורים בעניני
הגאולה וההכנה לגאולה, שבהם מסיים
וחותם הרמב"ם את ספר ההלכות:
"ובאותו הזמן כו' כל המעדנים מצויין
כעפר, ולא יהי' עסק כל העולם אלא
לדעת את ה' בלבד וכו', שנאמר¹⁷⁹ כי
מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים
מכסים".

ולהעיר, שענין זה מובא גם בהלכות
תשובה¹⁸⁰, ללא סיום הפסוק "כמים לים
מכסים", שמוסיפו בסיום חיבורו דוקא,
ויש לומר, שבוה מרומז שבסיום הגלות
(מתאים לסיום החיבור) צריך להיות גם
"כמים לים מכסים".

"מים" — רומז על תורה, "אין מים
אלא תורה", ו"כמים לים מכסים" זה
מקור התורה, ששייך במיוחד לרבנים
שבבית דין, ובפרט בארץ ישראל, כמ"ש
"כי מציון תצא תורה ודבר ה'
מירושלים" — ה"ז תלוי בכס.

הרב אליהו שליט"א: אנחנו מוכנים
לפסוק גם כשנמצאים עדיין בגולה,
שהרי אנו פוסקים כדעת הורדכ"ז, שגם
כשנמצאים בחו"ל ה"ז כמו שנמצאים
בא"י (כנ"ל סי"ח), ואנחנו נפסוק
שמשיח יבוא מיד ממש.

(181) כש"ט הוספות סל"ח. וש"נ.

(182) שו"ע אדה"ז או"ח סת"ח.

(183) הערת המו"ל: הרב יהודה צדקה זצ"ל

נלב"ע ביום א' י"ב מרחשון.

(184) דאה עירובין נד, א. ועוד.

(185) ראה ויק"ר ספ"ב. לקו"ת בהעלותך לה, ג.

ובכ"מ.

(178) הל' סנהדרין פ"ב ה"ב.

(179) ישעי' יא, ט.

(180) פ"ט ה"ב.

אחד, "כולל" בלשון יחיד (ולא "כוללים" בלשון רבים), שקשור עם "יחידו של עולם". ויה"ר שיחידו של עולם יהי שרוי ביניהם, וילמדו תורה מתוך שמחה וטוב לבב. ברכה והצלחה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א יצא ללוות את הרב אליהו שליט"א, ואמר לו (בחיוך): אש"ל — ר"ת אכילה שתי' לוי¹⁸⁷. אכילה ושתי' לא קיימתי, לוי' אקיים.

הרב אליהו שליט"א: יה"ר מהשי"ת שנזכה לביאת הגואל מיד, היום ממש. כ"ק אדמו"ר שליט"א: עוד הלילה. ובזכות קבלת אורחים נקבל גם פני השכינה¹⁸⁸.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א ליווה את הרב אליהו שליט"א, ובהמתינו לנסיעת המכונית, עודד בידו הק' את הנאספים שיחיו שניגנו "כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון"¹⁸⁹].

187) ראה מדרש תהלים מזמור קי. הנסמן בלקו"ש חט"ו ס"ע 501.

188) ראה שבת קכז, א: "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה".

189) ישעי' נה, יב.

ממש, לפני שכבודו חוזר לארץ הקודש, ואז ניסע כולנו יחדיו לארץ ישראל, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובכנותינו"¹⁸⁶.

הרב אליהו שליט"א: אמן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ברכה והצלחה ותודה רבה.

הרב אליהו שליט"א: תודה רבה כבוד הרב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יה"ר שבקרוב ממש תהי' הגאולה, אזי אבקר את כבודו בהיכל קדשו בארץ הקודש.

הרב אליהו שליט"א (בהתלהבות): ברוך הבא! אני יגיד בשמחה רבה: "ברוך הבא בשם השם".

הרב אליהו שליט"א הציג את בנו, באמרו שיש לו כולל, וצריך לחזק אותו שימשיך ללמוד תורה ויעלה מעלה מעלה ויגדל להיות גדול בתורה. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

אמן. "כולל" פירושו — שכולל את כל הרבים הלומדים ועושה מהם ענין

186) בא יו"ד, ט.

